

Nacijonalne kurije.

Kurije so oddelki kakega zastopstva, ločeni po svojstvenih interesih. Kurije so skupine v jednom in istem zastopstvu ter so druga, proti drugi formalno enakoveljavne. Kedar je glasovati za kak predlog, za kak zakon ne gleda se na večino zastopstva, ampak na glasove, katere oddajajo kurije. Vsaka kurija oddaja svoj glas po večini lastnih členov, in glas te večine velja za jeden glas; takó stopa kurija nasproti kuriji s svojim glasom. Ako sta dve kuriji v istem zastopu, in ako ste obe glasovali po svojih večinah za jeden in isti predlog, pomeni to toliko, kakor navedeno glasovanje po večinah glasov raznih zastopov, ki nimajo kurij. Ako pa jedna kurija daje glas v zanikavnem, druga pa v pritrjevalnem zmislu, propade slučajno obravnavani predlog.

Kurija ima ta pomen, da če tudi šteje manj členov, nego nasprotna kurija, velja njen glas vendar toliko, kakor glas one kurije, ki utegne imeti dvakrat, trikrat ali v obče veliko več členov. Tu torej ne odločuje število členov, ampak znak kurije, kurija kot taka. Kurija, še toliko majhna po številu členov, je mogočna dovolj, da more pokopati še toliko važen predlog še toliko velike večine členov nasprotne kurije. S to pravico zanikavanja varuje po številu členov še takó majhna kurija interese svoje stranke, svojega stanu, svojega naroda ali narodnega odlomka, v obče onih ljudij, katere zastopa. Z zanikavanjem izvršuje ona, kakor pravijo, Veto svoje stranke.

V avstro-ogerskih ustavah ni sicer zastopstev, v katerih bi bile kurije. Vendar pa so poslaniška in gosposka zbornica, potem obe delegaciji takó urejene, da morajo zjedinjati se, predno pride v najviše potrjenje kak zakon, in to se izvršuje analogno, kakor da bi glasovali ti zastopi po kurijah.

Na Angleškem imajo razsojevalne zbornice delavci in tovarnarji ali v obče oni, ki vzdržujejo delavce, in ti oboji glasujejo po kurijah. To se godi zato, ker so med delavci in njih najemniki nasprotni interesi, in interesi najemnikov mogočnisi od interesov delavcev. Poslednjim

v prid je sistem kurijatnega glasovanja; drugače bi premagovali vedno delavski najemniki. Iz tega zgleda je razvidno, da kurije so pomoček ali podpora *slabijim* nasproti močnejim, varstvo manjšinam nasproti večinam.

Umevno je torej, da so prišli tudi v Avstriji na misel pomagati manjšinam nasproti večinam, kjer se interesi manjšine in večine križajo takó, da se ni nadejati po navadnem glasovanju pravičnih določeb za manjšine. Nikjer pa si v Avstriji ne nasprotujejo dandanes manjšine in večine takó, kakor v deželah s pomešanim prebivalstvom in dosledno v *deželnih zastopih* z zastopniki teh narodnostno mešanih prebivalstev. Narodnostni odlomki raznih pokrajin si nasprotujejo tu pa tam takó, da se posreči kakemu narodnostnemu oddelku popolnoma izbacniti drugi narodnostni odlomek iz deželnega zastopstva ali po največ dopustiti, da sedé v deželnem zboru po jeden ali še jeden ali dva zastopnika. Takó se godi v Šleziji, Bukovini, Koroški, v Trstu, Istri, oziroma celó v Galiciji Slovanom, ki so ali v manjšinah, ali pa ki imajo tak volilni red in tako socialno položenje, da jih narodni nasprotniki izpodmikajo iz deželnih zborov.

Gledé na dežele z mešanim prebivalstvom je, kakor smo omenili zadnjič, predlagal dr. Ad. Fischhof že leta 1867. glasovanje po kurijah; potem je bil izdelal 1869 poseben spis o kurijatnem sistemu.* Na prizadevanje dr. Riegra je bil l. 1871. sprejel češki, takó imenovani *fundamentalski* deželni zbor češki Fischhofov načrt o kurijah z jedno samo, nebištveno spremembo. Naposled se je Fischhof omejil na predlaganje nenacijonalnih, ampek *jezikovnih* kurij, to se pravi, v deželnih zborih z mešanim prebivalstvom naj bi se glasovalo po kurijah samo kedar bi to zahtevale manjšine v svojo brambo in *edino* v jezikovnih vprašanjih. Predlagatelju se ni zdelo potrebno prisvajati pravice, da bi kurije varovale *jezik in narodnost*, ker je menil, da je težavno soditi o narod-

*) „Oesterreich und die Bürgschaften seines Bestandes.“

nostnih vprašanjih v posameznih slučajih. Ravno to pa je fundamentalna zmeta, katere se je Slovanom ogibati z vso previdnostjo, in je tako omejevanje samo na jezikovna vprašanja zajedno *protiustavno*, ker narodnostni člen izrecno zagotavlja narodnost in jezik.

Zadnjič smo že povedali, da je začel znova nasvetovati nacijske kurije slovenski državni poslanec, in ker ga časniki že imenujejo, povemo tudi mi, da je drž. poslanec Šuklje začel nasvetovati take kurije, ki pa bi se imele omejiti na vprašanja *osnovne šole* in bi torej varovale bolj jezikovne narodne pravice, nego pa skupne interese, ki jih ima vsak narod pravico varovati po narodnostnem, zgorej omenjenem členu drž. osnovnih zakonov. Slovenski poslanec je že z omejitvijo samo na osnovno šolo zagrešil pravo pot, tudi ko bi bilo vse drugo v redu. Hotel je v tem rešiti sestavo sedanje državnozbornske desnice, katera je takó rekoč zakleta v deželno avtonomijo. Zaradi tega je najnovejši predlagalec nacijskih, pravišnje, jezikovnih kurij pobijal s tem sredstvom pravo izvršbo narodne enakopravnosti na podlagi narodne avtonomije. To poslednjo je odložil „v najmračnišo daljavo“, in o tem mu je dala prav „Neue Freie Presse“, glavni organ nemških psevdoliberalcev in psevd-ustavovercev. S tem je dokazano, da združena nemška levica noče nič vedeti o narodni avtonomiji, in ker se držé tudi nemški konservativci deželne avtonomije, je s tem jasno, da je g. Šuklje napravil avstrijskim Nemcem v obče veliko uslugo, ko je začel ribariti v motni vodi s predlogom, o katerem sam trdi, da ga je navrgel samo aforistiški, in o katerem smo mi že trdili, da ga ni premislil, ako hočemo najmilejše o njem soditi.

Po predlogu nacijskih kurij bi imeli deželni zbori ostati, s katerimi se po mislih Šukljevih dá združiti tudi narodna enakopravnost s pomočjo nacijskih kurij. Dejstva nikjer ne dokazujejo takó jasno in zajedno žalostno, kakor v deželnih zbora, da ti, kjer so mešana prebivalstva, delujejo ravno v popolnem nasprotju narodne enakopravnosti.

Pa tudi ko bi se osnovala nacijske kurije v dotičnih deželnih zbora, bi bili v njih zastopani vendar samo odlomki posameznih narodnostij. Narodnostni člen pa zagotavlja narodnost in jezik vsakemu narodu kot takemu, torej v celoti. Razni narodi bi po takem ne bili nikdar v celotah zastopani po enem in istem zastopu; narodna enakopravnost bi se torej nikdar ne izvršila v smislu narodnostnega člena, ki zahteva za vsak narod primerno juristiško osebo ali juristiški organ, ki bi deloval kot narodni zbor, ne pa kot deželni zbor. Predlog nacijskih kurij je torej protiustaven. Kakó bi neki prišli posamezni odlomki kakega naroda do tega, da bi bili potisnjeni v manjšino in v kurijatne zastope, v tem ko bi po cele nemške pokrajine ostajale brez kurij, kot nepotrebnih sredstev?

Zajedno so tudi gledé na osnovno šolo deželni zbori omejeni; in ima, dokler ni izvršen narodnostni člen, c. k. ministerstvo za bogočastje in prosveto v rokah ono oblast, katero dosežjo po izvršeni narodni avtonomiji posamezni narodi. Deželni zbori torej ne morejo niti po kurijah vsega tega ukrepati na polju osnovne šole, kar pripada tudi že samo gledé na to šolo posameznim narodom vsled narodnostnega člena. Ako pa misli g. Šuklje, da bi se zato utegnili razširiti deželna avtonomija, je odgovarjati, da gledé na narodnostni člen se to ne more zgoditi, ker ni nobene ustavne določbe, da bi ravno deželni zbori mogli doseči popolno oblast za izvrševanje narodne enakopravnosti. Vsako teženje, da bi se razširila deželna avtonomija v tem smislu je zopet protiustavno. Osrednja vlada bi ne mogla nikdar ne sama predlagati takó povečane deželne avtonomije, ne priporočati v najvišje potrjenje, ako bi se našla večina, ki bi glasovala za povečanje deželne avtonomije tudi gledé na izvršbo narodnostnega člena.

In kakó bi se napravile nacijske kurije? Na Kranjskem bi zahtevali Kočevci, da bi dobili svojo kurijo; v Dalmaciji tudi ko bi se združili Srbi in Hrvati v jedno kurijo, bi zahtevala peščica Italijanov enakoveljavno kurijo. V Šleziji bi morali napraviti za Nemce, Čehe in Poljake, torej tri kurije; v Bukovini bi zahtevali poleg Rusov in Rumuncev najbrže tudi Poljaki svojo kurijo. Kakó bi bilo pa v Trstu?

G. Šuklje pobija narodno avtonomijo tudi s strahom, da ne vé, kam bi del mnogotere peščice raznih narodnostnih življenj v pomešanih mestih. No, *ali more on rešiti te življe z nacijskimi kurijami?* Ali hoče na Dunaju, v nižavavstrijskem deželnem zboru napraviti toliko kurij, kakor je narodnostij v Avstro-Ogerski, ko so na Dunaju v resnici večji ali manjši odlomki vseh narodov našega cesarstva? Naj poskusi, če se mu to posreči bolje, nego narodni avtonomiji.

Pa le denimo, da se napravijo nacijske kurije tu in tam, kakó bodo obravnavale narodnostna vprašanja? Morda enakomerno? V tem deželnem zboru bi se kurije združile za tako, tam pa za drugačno osnovo začetne šole; tu bi veljal v narodno-pedagoških sklepah liberalni, tam konservativni duh. Nemci, Italijani, Poljaki so že vse dosegli, kar potrebujejo v narodnem pogledu za osnovno šolo; Slovani razun Poljakov bi jih morali po kurijah še le dotekati. Ali bi ne zavlačevale nemške, poljske in italijanske kurije dotičnih predlogov slovenskih kurij? Ali bi ne izrekale Veto in zopet Veto nad takimi namerami? Nič bi se ne bali Nemci, Poljaki in Italijani, da bi ne glasovali Slovani kljub temu z njimi, kedar bi predlagali kaj za šolo v nenarodnem pogledu; kajti Slovani bi potrebovali vse to, kar potrebujejo drugi narodi v nenarodnem oziru, in rajši bi se združili vsaj za predloge, ki ne zadevajo narodnosti in jezika. Maščevati bi se torej nikakor ne bilo možno in

takó siliti, da bi nemške, poljske in italijanske večine (ne kurije, kjer ni narodnostnih vprašanj) glasovale za slovanske manjšine. Kajti Nemci, Poljaki in Italijani ne potrebujejo prav za prav nacionalnih kurij, ker njih narodnost in jezik uživata že vse to, kar bi Slovani še le dosegli s pomočjo narodne avtonomije, ako izvzamemo začasno morda jedino Nemce na Češkem. Zato se Poljakom, Nemcem in Italijanom tudi boriti ni treba toliko za narodno avtonomijo, in ker gospodujejo s pomočjo deželne avtonomije nad Slovani, nasprotujejo celó pozitivno narodni avtonomiji.

Pa le ostanimo pri nacionalnih kurijah, in recimo da so že ustanovljene. Ali bi po sedanjem volilnem redu za deželne zборе ne bilo možno v Bukovini, Šleziji, v Trstu, na Koroškem in morda še kod drugod popolnoma izbalniti do čistega vsakega zastopnika slovanskih manjšin ali v obče slovanskega prebivalstva? Ali se ni že to prigodilo? Po takem bi ostale kurije za slovansko prebivalstvo popolnoma prazne, in praznih kurij pravice bi menda ne pomagale veliko niti osnovni šoli ne. Volje bi večinam zato ne nedostajalo, ker nasprotja bi ne prenehala. Takó se je zgodilo dejanski deželni zboru na Erdeljskem. Ta deželni zbor je imel tri kurije: ogersko, szeklersko in saksonsko, in vsaka kurija je imela svoj nacionalni pečat, kateri se je pritisnil vsaki reprezentaciji, sosebno pa vsakemu zakonu do korone, ker se drug če poslednja ni ozirala na nje. Ali kljubu temu je ogerska kurija polagoma izbacnila življe rumunske kurije in je postala zgolj madjarska, kar je szeklerska že itak bila. Naposled je tudi saksonska kurija oslabela v večnem boju z madjarsko kurijo, naposled je izgubila vsako veljavo, in Madjari so sedemstoletne pravice Erdeljskih Saksoncev kar uničili, razdelili celó saksonsko deželo (Fundus Saxonum) in s tem zatrli celó sled na nje, potem pa so jim odstranili tudi deželni zbor, ker ni ugajal dualistiški obliki.*)

Saj je pa tudi jasno, da narodni odlomki, ki bi radi gospodovali, ki bi radi potujčili odlomke drugih narodov, ne poznajo nikake meje zatiranja in krivičnosti. To čutijo Slovani povsod, kjer gospodujejo nad njimi dejanski ali še bolj umetne večine gospodovalnih narodnostij. Zato so se n. pr. gališki Rusi tudi odločno uprli osnovi nacionalnih kurij, in so to razložile v svoji spomenici na državno ministerstvo od 13. okt. 1864, torej predno je Fischhof in čez dvajset let zopet Slovenec Šuklje priporočal take kurije. Dotično mesto iz te spomenice označuje zadačo in pomen nacionalnih kurij na vse strani ter se glasi:**)

„Pri opisanih silno razlikujočih se stremljenjih in poteh (pravcih) obeh (poljske in ruske) narodnostij palijativni ukrepi ne morejo vesti do rešitve bivajočih težav;

*) Glej „Progr. zur Durchführung der nat. Autonomie in Oesterr. str. 153.

**) Glej l. c. str. 154.

in zla, katera imajo svojo korenino v zgodovinskih spominih in pristranskih mnenjih je treba odstraniti z radikalnimi pomočki. Parcijalne spremembe v deželni kuriji pravico, preiskavati veljavnost volitev, da bi bilo jemati določenim krajem mestom, zastopstvom pripadajoče število členov državne poslaniške zbornice iz deželno-zborskih členov istih krajev, istih mest in zastopov po njih lastnih volitvah, da bi ista med seboj določevala državne poslance in da bi v deželni odbor vsaka kurija odpošiljala po jednako število členov po lastni volitvi in jednake, vse to bi pač lajšalo dotične dogodke, ali dosežanje položene strank bi spremenilo le neznatno. *Ustanovitev dveh samostalnih deželnozborskih kurij v zastopanje obeh narodnostij, kateri bi oddeljeno posvetovali se o dotičnih predmetih in sklepali o njih, kateri v slučaju nedoseženega dogovora bi se izročili v razsodbo državnemu zboru in koroni, bi napravili ravno takó malo konec nepretržnim obojestranskim napadnostim in preprirom, in bi odstranili samo nekoliko dosedanja pritisk poljske večine.* Še celo ustanovljenje nacionalnega kongresa Rusov, da bi dali obliko in precizijo napravam, katere so potrebne za varstvo njih ustanovnih pravil in svobod, da bi določili iste pravice in svobode z osnovnim zakonom in osnovali municipalno samoupravo in nacionalno organizacijo, *bi pod skupnim deželnim zakonodavstvom in deželno samoupravo ne zadoščevalo v zavarovanje in uspešno razvijanje njih narodnosti. Le prava in popolna ločitev v teritorialnem in političnem odnosu ruskega ozemlja od poljskih delov utegne doseči zaželeni cilj.*“

V tem zmislu popolne ločitve na podstavi narodne avtonomije se je izreklo tudi glavno glasilo galiških Rusov, „Червона а Ръж“ (Červonaja Rusj) sedaj, ko je spregovorilo povodom Šukljevega nasveta o nacionalnih kurijah. Vidi se, da bi se moral celó deželnozborski volilni red spremeniti v dotičnih deželah, in še bi ne pomagalo mnogo.

Koliko sprememb bi bilo potrebnih, in še po premaganih vseh težavah bi se vstvarilo veliko slabše, nego polovičarsko delo! G. Šuklje je menil, da Poljaki bi se ne pridobili za narodno avtonomijo; kakor da bi jih bilo mnogo lažje pridobiti za nacionalne kurije. Zastran Poljakov pa da bi se nikdar ne izvršila narodna jednakopravnost! Sicer je dobil g. Šuklje, kakor rečeno, poleg Poljakov proti narodni avtonomiji tudi liberalne Nemce. Pa da ostanemo pri težavah za ustanovljenje nacionalnih kurij, ali bi se pridobili za nje Nemci, sosebno kjer so v večini po deželnih zastopih. Ali bi bili za to Italijani v Trstu, v Istri, da ne govorimo več o Poljaki?

Naj bi se obravnavalo zastran ustanovitve nacionalnih kurij v deželnih zbora ali v državnem zboru, povsod bi se razkrili nasprotniki, in sicer iz istih dežel, kjer gospodujejo večine nad manjšinami. Pred vsem bi ne dali obveljati g. Šukljeju dež. zbori, da bi se stvar

razsojevala v državnem zboru, ker dotične deželno-zborske večine bi bile prizadete, ker bi se jim zmanjšala nekoliko oblast, ukrepati sklepe za osnovno šolo tudi manjšin. Koliko bojov bi nastalo, predro bi se nacijske kurije uvedle v vseh dotičnih deželnih zborih! Jednako hud, če tudi ne takó zapleteni upor, bi se pojavil v državnem zboru, ko bi si ta prisvojil oblast, sklepati o nacijskih kurijah, ker kakor rečeno, bi zastopniki upirali se iz onih dežel, kjer gospodujejo večine kake narodnosti nad manjšinami drugih narodnostij. Ako je mislil torej g. Šuklje pobijati narodno avtonomijo s priporočanjem nacijskih kurij, jo je slabo zadel, ker si nakoplje, ako bi prišla stvar v razpravo, nasprotnikov od one strani, kjer je imel doslej prijateljev in katere je hotel še posebe pridobiti. *Pridobil je prijateljev ravno tam, kjer jih Slovan ne more iskati.*

Na katero stran koli se ozremo, da ne govorimo o šolskih bremenih, katere slovenski predlagatelj nacijskih kurij nalaga vsakemu po kurijah zastopanemu narodnemu odlomku posebe, povsod vidimo, da nacijske kurije ne morejo nadomeščati osnutkov ali organizacije, kakoršne zahteva narodnostni člen državnih osnovanih zakonov. Nacijske kurije bi pokopale bistven del narodne enakopravnosti za vselej, ker bi po Šukljevem predlogu narod ne imel opraviti niti pri cerkvi nič, ker bi z "jedno besedo ne smel varovati vsega tega, kar spada v gojenje narodnosti poleg gojenja jezika. Ako bi se deželnim zborom povečala dosedanja avtonomija tudi gledé na šolo, bi se te oblasti ne dale več z lepo skrbíti, in juristiških organov bi pojedini narodi kot taki nikdar več ne dosegli. Prevelika bi bila moč upornih gospodovalnih narodnostij. Pojedini odlomki teh narodov bi se, kakor doslej, v najugodnejšem slučaju razvijali *ne-jednako*; kulturni razvoj bi bil tu viši, tam nižji, in nikdar bi se narodi ne razveseljevali zavesti o skupnem in vsoprednem in po enakih pomočkih pospeševanem napredku in razvoju. Vedno bi ostala živa zavest narodnih nasprotij naroda nasproti narodu, in ta nasprotja bi

vplivala, kakor doslej, dalje in dalje tudi na politične in materialne skupne interese. To bi bilo narodom in državi na škodo.

Nacijske kurije torej niso nikakor primerno sredstvo, katero bi moglo posredovati med deželno avtonomijo in narodno enakopravnostjo. Ker se kažejo težave, in celó sorodne vrste, tudi za ustanovitev nacijskih kurij, bolje je z istimi težavami pomagati narodom in državi z drugačno izvršbo narodne enakopravnosti, narode zares spraviti, jim konečno dejanski in trajno podeliti, kar jim je v resnici zagotovljeno v narodnostnem ustavnem zakonu.

Ne dežele, ampak narodi so glavna stvar; narode je torej poštovati, kakor govori ustava sama. Za dežele je že skrbjeno po deželnih zborih, za narode pa kot take ni še organov, kakor jih zahteva ustava.

Ako se hoče po vsej sili, da ostanejo dežele s svojimi zastopi; naj bode, poleg deželnih zastopov naj pa se ustanove *narodni* zastopi ter naj se podeli tem, kar spada k narodnosti in jeziku, v tem ko ostane deželnim zborom dosedanje področje razen vsega tega, kar pripada narodnim jurističkim organom, osnovanim na postavi narodne avtonomije. Taka ločitev narodnih interesov z jedne strani in gmotnih in političnih interesov z druge strani zjedini, kar gre skupaj in loči, kar gre ločiti. Narodna avtonomija poleg deželne avtonomije, ne pa nacijske, tem manj jezikovne kurije, morejo rešiti narodnostno vprašanje v Avstriji in takó podeliti narodom in državi najtrdnjšo podstavo. Ker pa sestava sedanje državnozbornske večine ne daje nade, da bi se ona zdramila ter osnovala lasten program za izvršbo narodne avtonomije, treba bo, da, kakor nasvetuje „Parlamentär“, predloži vlada nov volilni red ter s pomočjo tega spravi drugačna desnica v državni zbor, katero bo sposobno izvršiti narodno enakopravnost na podstavi narodne avtonomije.

Fr. Podgornik.

Program narodne hrvaške stranke v Dalmaciji.

Vsi člani našega „Narodnega hrvaškega kluba“ na deželnem zboru dalmatinskem spoznali so, da treba razširiti stari program narodne stranke z dne 8. junija 1875 v primeri z današnjim razvojem stranke in to tako:

1. Narodni hrvaški klub stoji trdno na načelni podlagi hrvaškega prava in celokupnosti Hrvatske. Prižadeva si zatorej, da se zjedini Dalmacija čim prej s Hrvatsko in Slavonijo, ter želi, da se kraljevini Hrvatskej povrnejo vse njene stare časti. 2. Pod varstvom hrvaškega državnega prava uživajo Hrvatje in Srbi jednake pravice v vsakem oziru, kakor so tudi le jeden in isti narod, razen katerega se ne priznava, da bi bilo kojega v Dalmaciji. 3. Narodni hrvatski klub zmatra

za dolžnost svojo, v vsakem ugodnem trenutku zahtevati, da naš milostljivi kralj na podlagi narodne in z Njega sveto besedo potrjene pisane pravice zjedini Dalmacijo s Hrvatsko in Slavonijo in povrne Hrvatski vse njene časti. Dokler se to ne zgodi, da se narod bolje pripravi na ta dogodek in da se mu utrú laži pot, — bode „Narodni hrvatski klub“ z vsemi zakonitimi sredstvi se pogajal, da se hrvatska narodna zavest okrepča, vse šole in uradi v Dalmaciji pohrvatijo ter se dežela reši italijansčine in nemčenja. 4. „Narodni klub“ hrvatski, nemešajoč nikakor vere z narodno stjo, niti to dvoje spajajoč, branil bode staroslovenščino v cerkveni službi kot pridobitev narodovo in pogoj

omike. 5. Pospešujoč vsako stroko blaginje v deželi, se bode posebno potezal za to, da se Dalmacija z železnico spoji z monarhijo, kakor tudi, da se glavne luke na Jadranskem našem morju zvežejo z Bosno, prirodnim zaledjem Dalmacije, brez katere Dalmacija nima ni hrane ni obrane.“

Bianchini, svetski svečenik; *Bielovučič*, trgovec; *Borčič*, šolski vodja realke; *Bratkovič*, gimnazijski profesor; dr. *Bulat*, odvetnik; p. *Buzolič*; dr. *Cingria*, odvetnik; *Dabakovič*, zemljiščni posestnik; *Fontana*, nekdanji ital. konsularni agent v Šibeniku; dr. *Irčević*, odvetnik;

dr. *Klaič*; dr. *Karaman*, odvetnik; *Korlaet*, šolski učitelj p. *Kasimir Ljubič*; dr. *Macchiedo*, odvetnik; p. *Virgilius*; dr. *Pastrovič*, odvetnik; med. dr. *Spalatin*; *Sarič*, kmet; *Sapuk*, mlinski posestnik; *Tartagha*, ekonom; *Vranković*, beležnik; dr. *Zaffron*, odvetnik; *Zuro*, zemljiščni posestnik.

V dalmatinskem deželnem zboru je 43 poslancev; od teh je podpisalo ta program 24 členov. Podpisalo se ni 6 Italijanov, 7 Srbov, 3 Hrvatje, deželni glavar *Vajnović* in virilista, katoliški nadškof in grško-vstočni škof iz Zadra.

O kritiki dr. Mahniča.

I.

Nasprotniška razpravljanja o namišljenem propagovanju vstočnega razkola.

(Dalje.)

K 3. Nasprotniško trditev, da logika v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure se pokori jedino dogmatu nadrejenosti države nad cerkvijo, da se torej uklanja cezaropapističkim načelom, skuša članek „Rimskega katolika“ dokazati s tem, da brošura prisvaja državi pravico, od podložnikov tudi z duhovščino vred, brezozirno zahtevati spolnjevanje državnih zakonov, celó ako ti nasprotujejo cerkvenim nazorom; kar naj velja „nekje drugje, a ne pri katolikih.“ To svojstveno nasprotniško pojmljenje o bistvu cezaropapizma dobiva svoje dopolnjenje drugod v vsebini članka „Rimskega katolika“, soseben v pg. 65. izvršeni primeri začetka cerkve in njenih predstojnikov ali glavarjev z začetkom držav in posvetnih vladarjev; potem pa v pag. 294. izvršeni primeri omahljive podstave držav z neporušno podstavo cerkve, katera podstava sloni na ideji.

Po mnenju našega častitega gospoda nasprotnika je cerkev ustanovljena neposredno od Boga, in njeni glavarji dobivajo oblast neposredno od Boga samega; v tem, ko so države poštovati jedino kot posredne ustanove, in na njih glavarje (posvetne vladarje) se prenaša oblast le posredno po narodih („po ljudstvu“).

„Ena katastrofa je dovolj,“ kakor se trdi z nasprotniške strani, „da popiha kakor prah s ceste vse vojske in njihovo moč, da poruši posvetne države“, v tem ko „katoliške ideje dozdej ni mogla zatreti nobena katastrofa, nobena sila. Ta ideja zdaj vstaja, mogočno zmagovito, narodi se ji vdajajo, v kratkem si bo znova vporočila Evropo, takó gotovo, kakor je vsemogočen tisti, ki je njen početak.“ Ako pri tem poštujemo nasprotniški strani ugajajoče razlaganje silno napadenega cezaropapizma, čegar bistvo sestaje neki v tem, da zahteva od katolikov brezuslovno spolnjevanje državnih zakonov: ne moremo se upirati preverjenju, da naš častiti gospod nasprotnik ne teži po nič manjšem, kakor po tem, da

se prenese tudi posvetna oblast na cerkev, ter da se nadeja, da se kmalu uresniči to teženje, najprej se ve da pohlevno samo v Evropi, z jedne strani od velikih posvetno oblast porušujočih katastrof, z druge strani pa od istočasnega razširjenja vse obsorbujóče katoliške ideje!

O quanta confusio rerum! Dr. Mahnič, k; se predrzne sumničiti nas nekatoliških nazorov in demokratsko-revolucionarnih tendencij, pač sam ne vé, kake nevarne, vsekakor nekatoliške in revolucionarne ideje razširja on v svojem „Rimskem katoliku“. Od strast zaslepljen do nesvestnosti ali do stopinje, ko ne ve več, kaj počenja, ne vidi, kakó blizu sorodna so njegova gorenja razpravljanja z nauki anarhistov, kateri se razširjajo v najnovejši dobi; on ne sluti, kaka oporišča podajajo taka razpravljanja doktorja in profesorja bogoslovja najhujšim nasprotnikom katoliške cerkve v njeno obrekovanje, češ, da skrivno pospešuje proti veljavnim državnim naredbam obrneno anarhiško gibanje; ko vendar vsak stavek teh razpravljanj popolnoma nasprotuje duhu in nauku katoliške cerkve, kar hočemo po svoji dolžnosti dokazati v naslednjem.

Nasprotniška trditev, da se narodi vdajajo v najnovejšem času mogočno in zmagovito zopet vstali katoliški ideji, nasprotuje, žal, do cela dejstvom in očitno tudi oni škofovski okrožnici, katero se je lotil zagovarjati naš častiti gospod nasprotnik, o čemur si pridržujemo pobliže govoriti bolj spodej. Iz te splošne trditve izvajane posledice so torej brez vsake opore; imajo tudi popolnoma ne gledé nato še napako notranjega protislovja zaradi tega, ker, ako bi se res narodi do cela udajali katoliški ideji, bi bilo vsaj odveč še le krotiti jih, kakor se prorokuje z nasprotniške strani; vrhu tega veje iz teh posledic katoliški cerkvi popolnoma tuj duh, ki ima za možno, da bi mogli katoliški cerkvi udani narodi evropski proizvesti katastrofe, prikladne, popihati vojske in s temi vso moč evropskih držav, kakor prah s ceste.

Da se katoliška ideja ni mogla zatreti kljubu vsem katastrofam in s temi združenim velikanskim izgubam pripadnikov, ni tajil še nihče, najmanj pa v našem „Slo-

vanskem Svetu" v odlomkih sporočena brošura, da, poslednja pripisuje celó izgube katoliške cerkve in borne vspehe njenih misijonov med nekristijani izključno pogubnemu vplivu latinizatorjev, kateri dobi včasih veljavo, ne da se bila brošura oprovrgla na to stran. Z nasprotniške strani pa se bo moglo tudi jedva tajiti, da tudi državna ideja se ni mogla zatreti po nikakih katastrofah, ker so tudi države neizogibna potreba, in sicer ne samo za narode, so-li isti katoliški ali v obče krščanski ali ne, ampak celó za katoliško cerkev. Kajti da se je katoliška cerkev razširjala rapidno, in da se je zaviralo preplavljenje mnogoterih krivih nauk, v tem državam in njih vladarjem od svetega cesarja Konstantina Velikega naprej odrekati velike zasluge, bi se pravilo oporekati zgodovini.

Zgodovina nas poučuje tudi o tem, da katoliška cerkev je dobila pot v oba nova sveta le s pomočjo državne oblasti; da celó v starem svetu med mahomedanci in pagani ne more do današnjega dne razvijati svojega blaženega delovanja drugače, kakor pod zaščito pogodbe, katere se morejo priboriti jedino s silo krščanskih držav, zlasti z njih vojskami in vojnimi brodovi. Iz zgodovine vemo, da velike katastrofe, katere so porušile silo držav in njih vladarjev, so zajedno katoliški cerkvi zasekle takó hude rane, da še celó prvi francoski cesar, ki se niti ni pomišljal vjeti poglavarja cerkve, se je vendar mogel bahati, da je na Francoskem ponovil katoliško cerkev.

Cerkve in država, dasi po namenih druga od druge ločeni in druga od druge nezavisni, imati vendar potrebo podpirati druga drugo, ker potrebujejo obe vzdrževanja strogega reda, ako hočeti vspevati nepretržno, to se pravi, ako hočeti popolnoma rešiti svojo zadačo. Že zapoved Kristova „dajte cesarju, kar je cesarjevega“, spominja na dolžnost vzajemne podpore obeh, od Boga ustanovljenih oblastij in obseza zajedno nauk, da nasproti posvetni oblasti renitentni državljani se kaže po navadi renitentnega tudi nasproti cerkveni oblasti.

Vzdrževanje te zapovedi evangelja govori ravno takó malo v prid katoliškega mišljenja našega, kot čuvaj tega mišljenja se vedočega gospoda nasprotnika, kakor po najmanj brezpotrebna, takisto iz istega mišljenja izvirajoča primera, katero postavlja on med cerkvijo in državo, kakor tudi med državnimi in cerkvenimi glavarji gledé na njih ustanovljenje in začetek njih moči, zlasti ko cerkev, ki po svetem pismu izvaja vsako oblast od Boga, ni doslej utrdila nobene podrobnije, obče veljavne norme (določbe); že takó omahljive nasprotniške trditve pa ne morejo preveriti nikogar, tudi ne povzdigniti imenitnosti cerkve, pač pa so primerne cerkvi hudo škodovati.

Še ostreje označuje nasprotniško nekatoliško mišljenje izražena trditev, da državni zakoni, ako, kar je dobro zapomniti, ne nasprotujejo morda dogmatom, s ka-

terimi, kakor je samo po sebi umevno, se ne morejo baviti države, ampak cerkvenim nazorom, morejo vezati pač druge (namreč razkolnike), ne pa katolikov; ker ta trditev obseza absolutno negacijo samostalnega zakonodavstva vseh držav, ki imajo katoliško prebivalstvo. Ako bi namreč vezal katolike samo cerkvenim nazorom ugajajoči državni zakon, imeli bi na primer, da ostanemo v mejah Avstrije, celó naši državni osnovni zakoni, kateri, kakor znano, ne odgovarjajo nazorom cerkve, veljavo jedino za grško-vstóčne in protestantske verske združnike, ne pa za katoliško večino prebivalstva, kar bi, kakor se ume samo po sebi, moralo povzročiti nepopisno zmešnjavo, katere bi ne bilo trpeti nikakor, kaos, da ne rečemo anarhiškega stanja, in bi moralo kazati državno moč v očeh skupnega prebivalstva kot državno brezmočje (onemoglost), katero ne more varovati niti avtoritete zakonov, torej podstave države.

Avstrija bi bila s tem postavljena pred alternativo, ali varovati svoje doslej nikdar ne napadeno pravo samostalnega zakonodavstva, zajedno avtoriteto svojih zakonodavnih zastopov, kateri so glasovali za državne zakone, kakor tudi pravo svoje vlade, katera je te zakone priporočila v najvišje potrjenje, zlasti pa pravo svojega cesarja, kateri je sklenil istim zakonom dati potrjenje, — to pravo torej varovati, to se pravi vesti svojih veliko večino prebivalstva sestavljajočih katoliških podanikov delati silo, kar bi bilo nevarno; ali pa z očitnim ogroženjem avtoritete najvplivnejših državnih činiteljev in celó svojega glavarja udati se nazorom katoliške cerkve, to se pravi uničiti svoje državne osnovne zakone in, da bi ne prišla (Avstrija) zopet v tako neprijetno položeno, zajedno odreči se svojem pravi samostalnega zakonodavstva, oziroma udati se v to, da bi za vsak državni zakon pred njegovim razglašenjem dobila cerkveno potrjenje, kar bi bilo še nevarniše, da, po našem preverjenju do cela prikladno, porušiti našo davno častitljivo cesarstvo.

Mi ne verujemo, da bi bilo želeti s katoliškega stališča, Avstrijo in njenega vladarja, kateremu, kakor se izraža od dr. Mahničja zagovarjana škofovska okrožnica, poleg Boga se je zahvaliti jedinemu, da se je v Avstriji še vzdržala katoliška cerkev, stavljati pred tako alternativo, zlasti ko so pri tem silno poštovati tudi drugi pogledi. Naš častiti gospod nasprotnik bo moral priznati sam, da Avstrijo, z večine katoliško prebivalstvo obsejajočo, naravno ne samo v njeni vladi, ampak tudi v obeh zbornicah njenih najvišjih zakonodavnih zastopstev (državnega zbora) zastopajo blizo prek in prek katoliki, da so bili torej katoliški življi, ki so naše cerkvenim nazorom nasprotujoče državne osnovne zakone ob svojem času zasnovali, sklenili in priporočili v potrjenje, kakor so sedaj zopet katoliški življi in njih zakoniti zastopniki, ki se s posebno ljubeznijo in žilavostjo drže državnih osnovnih zakonov, torej bi oni ob kaki

nevarnosti teh zakonov ne opustili upirati se ne samo proti državi, ampak še posebej proti katoliški cerkvi. Z druge strani ni nikakega dvoma, da tudi najpohlevniša poraba nasprotniške teorije bi imela za neposredno posledico solidarno postopanje vseh držav proti katoliški cerkvi in katoličanstvu v obče.

Božji ustanovnik cerkve je pač pred očmi imel pogubne zmešnjave, ki bi neizogibno izvirale iz vsakega posezanja cerkve na državno polje, ko je On celó ob času, ko je državna moč s paganskim mišljenjem bila sovražna krščanstvu, izgovoril „Dajte cesarju, kar je cesarjevega“, pred Pilatom dal je pojasnilo, da njegovo kraljestvo ni od tega sveta. Druga dotična mesta svetega pisma nas takisto poučujejo izrecno, da je vsaka oblast, sosebno pa državna oblast, določena od Boga, da je torej kristijanom spolnjevati državne zakone, celó ako nasprotujejo nazorom cerkve, in cerkev Kristova se je tega nauka nedotakljivo nepretržno držala od nekdanjega do današnjega dne, kakor hočemo takoj dokazati v naslednjem.

Nič ne nasprotuje nazorom cerkve toliko, kakor robstvo (sužnost), torej držanje robov, kajti to se težko strinja z ljubeznijo do svojega bližnjega, s to podstavo starega Mojzesovega zakona, prorokov in krščanstva, kateri apostol Pavel posvečuje vse XIII. poglavje I. pisma do Korinčanov, in mu stoji poleg tega nasproti, kolikor gre zlasti za krščanske robe (mancipia ali Proprii, tudi Servi imenovani) tudi nauk, po katerem je poštovati telo Kristovo kot hram (tempel) svetega Duha, torej živega Boga (I. Cor. VI: 19, II. Cor. VI: 16). Cerkev torej ni nikdar dopuščala razločka med robi in svobodnimi, kajti vsi, naj so postali kristijani iz Judov ali paganov, robov ali svobodnih so v enem Duhu v jedno telo krščeni in vsi napojeni v enem Duhu“ (I. Cor. XII: 13) takó, da se v cerkvi doslej popolnoma jednako ravna z Judi in pagani, robi in svobodnimi, kajti vsi so pač „jednaki postali v Jezusu Kristusu“ (Gal. III: 28). In še današnje dni je na čelu podjetja, težečega po odstranjenju trgovine z robi, Nj. Svetost vladajoči papež.

Poslednja okolnost kaže, da držanje robov doslej ni še iztrebljeno nikakor popolnoma; bilo je ravno v paganskih državah, torej tudi v rimski svetovni državi sploh običajno, da, celó zakonito uravnano, in dotični zakoni so poznejšim krščanskim državam pripadli nekako kot nasledstvo (dedščina), čegar varovanje je na jugu združenih držav severne Amerike nedavno zanetilo krvavo državljansko vojno, katera pa je nesrečno končala za robdodržce, torej je imela emancipacijo ali osvobojenje robov za posledico. In kakó se je vedla cerkev nasproti zaščitnikom robstva, torej svojim nazorom popolnoma nasprotujočim državnim zakonom? Ali je morda te zakone razglasila za vernike neobveznimi?

Kratko nikar; temveč mi nahajamo v svetem pismu, katero, kakor rečeno, ni nikdar dopuščalo na cerkvenem

polju razločka med robi ali hlapci in svobodnimi, zajedno zapoved, da se vestno spolnjujejo dotični državni zakoni, ko je postavljena vsaka oblast od Boga. *) Mesto svetega pisma: „Hlapci! bodite pokorni svojim telesnim gospodarjem s strahom in trepetom, v preprostosti svojega srca, kakor Kristu; ne samo z vidno uslužljivostjo, kakor da bi hoteli dopasti ljudem, ampak kakor hlapci Kristovi, spolnjujoč voljo Božjo od srca (Ephes. VI: 5—7), potem nadaljnje mesto: Robi, ki so pod jarmom, so dolžni spoštovati svoje gospodarje dostojne vsake časti, da bi se ime Božje in nauk ne preklinjala“ I. Timoth. VI: 1 — ti mesti sta ravno takó razločni, kakor opomini apostolskega prvaka „Bodite torej pokorni zavoljo Boga vsakemu človeškemu redu, bodisi kralju, kot vrhovni oblasti, ali namestnikom, od njega poslanim v kaznovanje prestopnikov (hudodelnikov), dobrim pa v pohvaljenje; kajti to je Božja volja . . . Vse spoštujte! Ljubite brate! Boga bojte se! Kralja častite. Hlapci, bodite pokorni z vsakim strahom vašim gospodarjem, ne samo dobrim in krotkim, ampak tudi surovim (čmernim). Kajti to pridobi milost.“ I. Petr. II: 13—19. Ta mesta svetega pisma potrebujejo komentarje ravno takó malo, kakor priredba prošelj, molitev, priprošenj in zahvalnic celó za paganske kralje in oblasti v obče (I. Timoth. II: 2). **)

Po takem ni bil dolžen noben kristijan znebiti se po državnih zakonih dovoljenega imetja robov, dà, mi nahajamo, da imajo robe mnogo stoletij tudi najznamenitejši organi in celó poglavar cerkve. Nikdo manjši kot sveti papež in veleznameniti cerkveni učitelj Gregor Veliki toži v svojem pismu do diakona Ammiana, ki ga je držal v Konstantinopolju kot apokrizarija (latinski Responsalis, dandanes Nuncius imenovan), da je, varujoč državne interese, trpel škodo v srebru, zlatu, robih in oblačilih, ker ga ni cesar zdatno podpiral proti mečem sovražnikov (Longobardov); zato pa da noče po krivdi istega cesarja izgubiti tudi še pravo vero, kar je ravno v tem, da zahteva cesar od njega, da bi on (papež) priznal od Konstantinopoljskega patriarha (Ivana Po-

*) Vsak človek bodi pokoren viši oblasti! Kajti ni oblasti od drugod, kakor od Boga; katere pa so, so od Boga postavljene. Kdor se torej ustavlja oblasti, protivi se Božjemu ustanovljenju. Kateri se pa ustavljajo, nakopujejo sami sebi pogubljenje . . . Kajti (oblast) je služabnica Božja, tebi na dobro . . . Zatorej je potrebno, da se podvržete ne samo iz strahu kaznovanja (strahovanja), ampak tudi zavoljo vesti. Zato plačujte tudi davke; zakaj (oblasti) so služabnice Božje, in ravno tem je njih služba.“ (Rom. XII: 1—6.).

**) Pred vsem vas torej prosim, da naj se opravljajo prošnje, molitve, priporočanja (priprošnje) in zahvaljenja za vse ljudi, za kralje in vse oblastnike, da bi mirno in pokojno živeli v vsej pobožnosti in čistosti. Zakaj to je dobro in ugodno Bogu našemu spasitelju.“

stilca) sprejeti grešni naslov ekumenskega patriarha. *) Sveti Gregor Veliki, jednako svojemu predniku Pelagiju, ni se pomišljal s težo vse svoje avtoritete na cerkvenem polju nastopiti proti sklepom sinode, katero bi bili radi zaznali kot ekumensko, zajedno proti zahtevi mogočnega cesarja Mavricija, v interesu katerega je utegnito biti, da bi se bil Konstantinopoljski patriarh povzdignil nad vse škofe; na državnih zakonih, določujočih držanje robov, pa, kolikor koli so nasprotovali cerkvenim nazorom, je podiral takó malo, da se ni branil sam posluževati se robov in pritoževati se nad njih izgubo.

Isto, kakor rečeno, v svetem pismu utemeljeno ali iz njega izvirajoče spoštovanje takisto od Boga postavljene posvetne oblasti in od nje izhajajočih zakonov zasledujemo tudi pri naslednikih Gregorja Velikega na Apostolskem rimskem stolu, in se je o tem spoštovanju v najnovejšem času z jako zgovornimi besedami izrazil papež Pij IX. Ko je bila namreč 20. julija 1871 prišla k njemu deputacija akademije katoliške vere, ji je papež položil na srce tudi važno zadačo, da oprovrže trditve, s katerimi se pači pojem papežke nezmotnosti. „Med drugimi zmotami je najhudobniša **) ona, katera trdi, da papežka nezmotnost obseza tudi pravo, odstavljati vladarje in odvezavati narode od prisege zvestobe. To pravo, da so pač papeži v najskrajnejši sili izvrševali nekaterekrat, da pa ni nikakor v zvezi s papežko nezmotnostjo. Da je bilo samo posledica tedanjega javnega prava in dogovora (zjedinjenja) v papežu najvišega sodnika krščanstva pripoznavajočih krščanskih narodov, da so papeži tudi v posvetnih rečeh sodili o vladarjih in posvetnih narodih. Sedanje razmere pa da so popolnoma različne od poprejšnjih; toliko različne stvari in časne razmere da more torej zmešavati druge z drugimi

*) „in hac causa, quidquid agendum est, (tua dilectio) cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladiis nullo modo possumus; postquam pro utilitate reipublicae argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus: nimis ignominiosum est, ut per eos etiam fidem perdamus. In ista enim scelesto vocabulo consentire, nil est aliud, quam fidem perdere.“ (Epistolae ex registro beat Gregorii Papae primi l. c. lib. IV, fol. 60 cap. LXXXIII. Epist. 39.

**) fra gli altri errori, piu di tutti essere malizioso“

jedino hudobija takó, kakor da bi imela nezmotna razsodba v resnicah razodenja kakošna odnošenja k onemu pravu, katero so morali papeži izvrševati po volji narodov, kedar je zahteval to skupni (obči) blagor. Namera pri poslavljanju takó absurdnih trditev, na katere ne misli nikdo, najmenj pa papež, da je pač očitna; iščejo pretvez, celó najfrivolniših in najneresničnejših naščuvavati vladarje proti cerkvi. *)

Ta papežka izjava je utegnila pač obrnena biti najprej proti znanim sporom Döllinger-ja, zlasti pa Schulte-ja in Gladstone-a; ali ona je popolnoma prikladna za razpravljanja našega častitega gospoda nasprotnika, katera so v članku „Rimskega katolika“; kajti on, kakor smo videli, se ne pomišlja, iz lastne avtoritete odvezati narode od dolžnosti spolnjevanja po vladarjih potrjenih državnih zakonov, ako ne odgovarjajo cerkvenim nazorom, in dosledno odvezati od zvestobe, katero so dolžni svojemu vladarju; s tem pa, kakor tudi s svojimi se ve da šepastimi, vendar očitno na pomanjšanje državne moči merečimi primerami med cerkvijo in državo, kakor tudi med cerkvenimi in državnimi glavarji gledé na njih ustanovitve, oziroma začetek njih oblasti, sosebno pa s svojimi na prorokovano porušenje vse posvetne oblasti (moči) stavljenimi prečudnimi nadami do vsvetenja cerkve: — z vsem tem bi utegnil on lahko nadražiti posvetne vladarje proti katoliški cerkvi, ako bi imel njegov glas več veljave. Vsekakor oskrbuje on opravila onih nevarnih sovražnikov katoliške cerkve, kateri po gorenji papežki izjavi sezajo v razširjenje najhudobniših zmot ter si prizadevajo pod najfrivolnišimi in najneresničnejšimi pretvezami naščuvati vladarje proti katoliški cerkvi; no hudobije in hudobne namere proti katoliški cerkvi bi mu mi ne hoteli pripisovati. Temveč se zdi, kakor da bi ne bil imel še časa seznaniti se z viri, in kakor tudi da bi bil kompendije, iz katerih zajema, prebavil še tako malo, da se je v svoji ostentativni gorečnosti proti krivo razumljenemu bistvu cezaropapizma, torej v krivomišljenem interesu cerkve dal zavesti do razvijanja nazorov o obsežnosti, katerih nima nikake slutnje.

*) Prim. Arhiv za katoliško cerkveno zgodovino. Tom. 26, pag. 80.

(Dalje pride.)

Povadilsja kuvšin pó vodu hoditb...*)

Očrki iz ruskega življenja, spisal Róščin.

I.

V vjezdnem mestu * * * K...ske gubernije, vršile so se ne posebno davno volitve v zemstvo, na katerih se je stranka Aleksandra Ivanoviča Dolbina „blistateljno

*) Navadil se je veró po vodu hoditi — Der Krug geht so lange zum Brunnen...

provalila“. Dolbin s svojo stranko zmogel je dvakrat na volitvah v zemstvo in celih šest let je z veliko natančnostjo „dolbil“ ocvirke iz „zemske pogače“, sredice in skorjo pa je dajal ščedro (radodarno) svojim pristašem, katerim so se za ta čas trebuški zelo prijetno okroglili. No na poslednjih volitvah se je Aleksander Ivanovič,

kakor sem rekel, blistateljno provalil, in ravno tega trenutka čakal sem jaz dolgo, kajti poprej pisati o vsemogočem človeku našega ujezda zdelo se mi je nekoliko opasno. Aleksander Ivanovič sicer, po primeru „iskrenih domoljubov“ na časnike ni naročen: celó „órgan“ njega stranke pošiljal se mu je kot „pflichtexemplar“, no treba je reči pravico: glavni redaktor je o božiči od Aleksandra Ivanoviča vselej dobival koline, o velikej noči pa se je predsedatelj zemske uprave svojim opričnikom vselej „hristosoval“, desetimi butiljami vina svojih lastnih vinogradov na Kavkazu. Gazet Aleksander Ivanovič torej ne čita, a vendar sem se bal pisati o njem, ker taki ljudje imajo jako razprostranjeno ustno izročilo in celo krdelo ljudij, ki j'im ovajajo v njih in posebno v svojem interesu, kar mislijo, da je važno v obrambo vere in domovine. Zdaj moj ljubi znanec ni več opasen človek; no, ako pišem o njem, ne delam tega, da bi brcnul umirajočega leva, ampak iz jedinega vzroka, ker vem dobro, da se take vrste ljudje radi vidijo natisnene. Dobro ime — to je izraz, kateri je najti le še v zbirki idiotizmov tega ali drugega jezika, oni to dobro vedo, zato so zadovoljni z imenom sploh, brez vsakega epitheton ornans. Da bi le govorili o njih, bodisi kot o Judi Iskarijotskem, ki se je obesil na lončarjeveje njivi, bodisi kot o Herostratu, ki je podpelil hram Dijanin, bodisi celo kot o Ivanu Groznem, ki je za kratek čas rezal svojim podložnim jezike, kot gospodujoči in kaznujoči vlastelin. Taki imenoljubivi sovremeniki stremé le po jednom: videti se natisnene, češ, takrat bode rasla moja slava, kakor posladkorjeni polž v ustih: čim bolj me bodo žvečili, tem veči bom, nazadnje pa zaprem vsa usta in dišati ne dam. Tako si je tudi pridobil ime kužek, ki je lajal na slona, tako je postala izvestna muha, ki je orala z volom. Zato, mislim, zadovoljen bode tudi moj Aleksander Ivanovič, ko uvidi, da je javno pomeščen v vrsto ljudij, ki so „plotj ot jeho ploti“.

II.

Aleksander Ivanovič rastle je v tiste vesele čase, ko so ruski dvorjani prodajali in proigraivali vkupe s psi in konji tudi „dvonogi skot“, in ko je bila odgoja mladih dvorjanov izročena najprej kaki Švicarski, ki je vspela proiti uže „ogónj i vodu i mēdnija trubi“, posle pa kakemu bezgramatnemu Francozu iz odstavnih polkovih trobačev, pri čemur je najvažnejši učni pripomoček bil otcovski golobljak in pasji dvor.

Ko se je Aleksander Ivanovič naučil „s grebòm popolám“ pisati rodni jezik in je brez „accent“ mogel poprositi: „Passez-moi votre bras, S'il vous plaît, vstopil je po takratnej navadi v vojno službo. Dobil je skoro čin praporščika in čez dobrih devet let vzel je odstavko, ker mu otec ni mogel ali hotel dajati več subsidij. Slučila se je namreč z njim, kakor z ostalimi pomeščiki strašna nesreča: car je dal svobodo mužikom.

Pomeščiki so ostali brez rok in brez nog, kakor majhn otroci. Nekateri so popolnoma izgubili glavo; lotila se jih je neizrečena žalost in morilni dolgčas; začeli so se tajati kot sveča, pljumuli so na vse in porešili (razsodili), da žiti ni več možno.

Čez leto in dan odpravil se je otec Aleksandra Ivanoviča k praotcem, in sin je ostal jedini naslednik ogromnega, no zapuščenega zemljišča. Tudi njega je začel dušiti dolgčas, napala je nanj „bandra hipohondrija“ in prišla mu je v glavo dobra misel, zapreči konje in voziti se v gosti sedaj k jednemu, sedaj k drugemu pomeščiku-sosedu. Zemlje je bilo mnogo, novcev pa malo, zato je Aleksander Ivanovič na obe plati svojih čeljustij jedel tuji hleb solj; igral je na biljardu, ki ga je v tiste čase možno bilo najti v vsakem pomeščičjem domu; ako pa se je pripetil slučaj, je tudi „lowelasničal“. Bil je v cvetu let, s prekrasnimi očmi in temnimi črtami lica, iz katerih pa je strmo gledala plitvost in glupost.

Na jednom takem popotvanju srečal se je s kneginjo M., iz starega mordovskega doma, katere daljnji rodstvenik v sedanjej ruskej literaturi igra nekatero ulogo. Kneginja M. ni bila ni stara ni mlada, ali, boljše reči, nihče ni mogel ugenuti nje let, tem bolj, ker so je skrivali razni kosmetični preparati. To pa je vsakdo videl, da je nje levo oko veliko večje nego desno, in zli nasmešniki so govorili, da kneginji M. zato doslej nihče ni še ukral srca, ker je „karauli“ tako mogočen stražnik. Obledo merila jej je modistka vselej doma, no tem ne manj se je levo pleče ponosno vzdigalo iz z visoka gledalo na desno. Sploh leva, srčna, stran kneginje M. bila je bolj razvita, nego desna. No zato je dobila tudi od Boga v sladostni dan sedem in petdeset tisoč gotovega denarja in 800 desetin zemlje, katero je takrat, ko se je srečala z Aleksandrom Ivanovičem, uže vspela razmenjati na petdeset tisoč rubljev.

Aleksander Ivanovič pozval je na svet vsa svoja znanja iz aritmetike, in konec te konferencije je bil, da je v „odin prekrasnij denj“ zatisnil jedno oko, napel lok, in strela je probodla srce zanimive kneginje. Skoro je bila svatba, ki je porazila vsakega. Aleksander Ivanovič bil je strojno (vitke) postave, z lepo črno brado, ne debel in ne hud, in kdor ni znal, da je njegova soproga pozlačena okolo in okolo, mislil je, da je gospod Dolbin idealno milosrden in ljubeč človek. No ljudje navadijo se skoro ne zapaziti tega, kar jih poraža sprva, in reči moram, da sta soproga žila srečno, kakor daj Bog vsakemu. Žena je bila verna svojemu možu, kar ni majhne važnosti v sedanje vreme, in zaporedoma dala mu je tri sine, ki so bili vsi podobni otcu. V svojej ženskej samoodvrženosti in skromnosti bila je „gospoža Dolbina, uroždenaja kneginja M.“, kakor se je značilo na nje vizitnih kartečkah, te okoliščine jako vesela.

Kako pa je Aleksander Ivanovič ljubil svojo ženo, dokazuje najbolje to, da, ko je pri načalu rusko-turške

vojske vojno ministerstvo priglašalo odstavnne častnike vstopiti v armijo, odgovoril je Aleksander Ivanovič v svojem pismenem ódzivu, da on, da si je pripravljen proliti za domovino poslednjo kapljo krvi, vendar ne more vstopiti v armijo, ker je on „jedinstvenij muž svojěj ženi“. Sploh so znanci o njem govorili, da je „dovoljen sam soboj, svojim obědom i ženoi“, kaj več pa k srečni žizni ni potreba.

Posle petih let takega žitja probežala je črna mačka črez življensko pot srečnih soprogov. Staršemu sinu se je izpolnilo pet let, in Aleksander Ivanovič je svetoval ženi vzeti sinku guvernanto Francoženko, katero, češ je videl nedavno v Moskvi. Mlle. Picard se je pripeljala črez mesec, kajti gospa Dolbina nikoli možu v ničemur ni odkazovala (odrekala). No s tega dne začel je srce gospe Dolbine glodati oni črv, proti kateremu sredstva ni, in ki se zove ljubosumnost. Nikoli, res ni zapazila ničesar, kar bi moglo dajati pičo temu črvu, in sama nikoli ni kazala, da jo gloji, no začela je hirati, hirati, in čez pol leta štrlelo je levo ramo vdvoje višje, nego prej. Žestoki (okrutni) črv je svoje delo skoro zdelal: uboga gospa Dolbina, urojena kneginja M., je umrla črez leto in dan službe Mlle. Picard.

Aleksander Ivanovič ostal je sam, in k njegovi česti bodi povedano: ni se ženil več. Celih pet let bila mu je Mlle. Picard verna pomočnica v odgoji otrok in v vedenju gospodarstva, dokler nazadnje „bei nacht und nebel“ ni ubežala z nekim kapitanom, bivšim sosluzivcem Aleksandra Ivanoviča, ki je pri njem gostil cela dva meseca. Dobra tri leta je živel ubogi vdovec še doma, in za ta čas je vspel iztrebiti vekove gozde svojega ranjkega otca, tako da zdaj na mesto jelk in borov tam raste kozja potvica iz vsakega roda burjan (visoka trava). Nekaj tisoč svoje ranjke žene je bilo pojedeno, nekaj pa jih je Mlle. Picard vzela seboj. Ostalo je še zemljišče, a obratnega kapitala ni bilo. Poslednjega sina oddal je Aleksander Ivanovič v kadetski korpus, kjer sta se učila uže starša brata; strašna handra se ga je lotila, denarjev ni bilo, gospodariti ni umel.

Spomnil se je, da ima v Petrogradu „belle soeur“, katera z ministri ni popolnoma neznana; pisnul (pisal) jej je pismece in za pismecem je skoro sam krenul jo v stolico. Shvativši se za polo „belle soeur“, zmuzal se je „na večera“ k ministrom. Posle pečalnih (tužnih) dogodkov v začetku 80ih let dali so v Rusiji gosudarstveni mašini „zadnji hod“, in Aleksander Ivanovič je zablago-vremeno (dočasa) skočil na vlak. Izučil je na vse štiri strani konservativni veter, in skoro smo upali, da se naš znanec ne vrne tako skoro v derevnjo, kajti dobil je v Moskvi službo „tovarišča predsedatelja Kazennoj palati“. Služil je „véroju i pravdoju“, dokler ga ni zadela nesreča: vsled padca — govoré, da ne čisto slučajnega — z balkona nekega znanca, začela se mu je sušiti leva roka. Dali so mu naprvo odpust, potem pa, vsled posredovanja,

zgorej omenjene „belle soeur“, polno penzijo „po bo-lezni“. Vrnul se je v derevnjo, in da-si bi tudi z jedno roko lahko opravljal svojo službo, zdi se mu, z narodno-gospodarskega stališča, bolje, uživati sveži derevenjski vzduh, ki bolni roki dobro dé — pred hudim vremenom ga trga v njej — desna roka pa vleče žirno penzijo, o čemur pa leva nič ne zna.

Sinovi čedalje bolj rastó; starši je dorastel uže do vrha, in srednji in naj mlajši sta tudi kakor dve rogovili. Ta naród trebuje razhodov (stroškov) čedalje več in več; penzije je treba levi roki, zemlja pa, da si je „bogata in obiljna, no porjadka v njej njet“, in zato ne daje mnogo dohodov.

In šine „dějstviteljnemu statskomu sovjetniku“ z boljno roko v glavo misel, prodreti v zemstvo; kot člen uprave dobival bode poldrugi tisoč rubljev, kot predsedatelj pa dvakrat več; razen tega pa je desna roka popolnoma zdrava in v vsakem trenutku lahko poseze v zemni žep in vtakne v svoj, mimo katerega nima navade hoditi.

III.

V tiste čase bili so konservatori (konservativci) ali ohranitelji, inace retrogradi, zeló v modi. In kmalu je znal ves ujezd, da Aleksander Ivanovič obrača svoja jadra k zemskemu pristanišču; posti se dvakrat na teden, v velike poste pa je samo ribo, sicer na kurjej juhi, ker mu je želodec slab in sprijen. Vse „liberale“ bi povetil v prvi dan, ko bi se mu vlast (oblast) dala v roke, in jako mu je žal, da se v Sibiriji Réaumur podjema ne do 60., no samo do 40. stopinje mraza. Prava in jedina osnova gosudarstva po učenju Aleksandra Ivanoviča je slepa pokornost tem, „iže vo vlasti sutj“. Vse, kar dela poslednji pisar v kakem policijskem pravljenju, daje državi več koristi, nego vse glupe ideje strupenega liberalizma, ki je med vsemi načeli to, kar je dihur med krotkimi domačimi zajci. Dober državlján mora avtomatično plesati po piščalki onih, ki drže uzde v roki, kajti uže to, da drže uzde, dokazuje, da so dobri, pošteni in nezmotljivi, in da se jim človek mora oddati z dušo in telesom, z mesom in s krvjo, takrat bode srečen na tem in svetnik na onem svetu, če ne na tem. Z jedno besedo, konservator Aleksander Ivanovič je poklonik tistih blaženih vremen, ko dvorjani niso ne sejali in ne želi, a so vendar živeli „kak u Hristà za pazuhoj“; tistih vremen, ko so pomeščiki za kratek čas „prali“ mužike v konjušnjah, da so ti včasi po štirinajst dnij iskali, kako bi seli, kakor nekaj bremenski godci.

Mož, ki je obdan oreolom generalskega čina, mož, ki je obedoval z ministri in tujimi svetniki, mož, ki je tako umen, da je kar ex abrupto sedel na toplo službo, a katere večina državljanov celo v sanjah ne vidi — tak mož mora imeti veljavo in značenje. V ministerstvu ima znance in celó, krstil je pri nekem velmožu, on

torej zna, kaj je treba *u jezdu*. In pristali so k njemu jedni iz slepega rabolepstva, drugi iz bojazni, da jim bode delal vsake pakosti (škode) pri načalstvu, ako pojdejo proti njemu, tretji pa, ker so znali, da bodo dobivali drobtine, ki bodo padale z mize gospodnje. Stranka je bila gotova na tihem.

IV.

Srok (obrok) zemstvu se je bližal h koncu in v u jezdu je zakipela rabota volilne agitacije. Dozdaj so v zemstvu imeli večino liberali. Oni so se navduševali za človekoljubne ideje carja-osvoboditelja in težili so po njih polnem izpolnjenju in razvitju. Narodne šole, katerih število je čisto v rokah zemstva, rasle so z vsakim letom v številu, kajti liberali so trdili, da mu muzik more le tedaj biti koristen člen občestva, ako bode imel čitati, pisati in računati. V nekaterih večih selih odkrile so se profesionalne šole, v u jezdnem mestu niža gimnazija, na katero je zemstvo asignovalo polovico letnega sodržanja t. j. 7250 rubljev, u jezdnost mesto pa polovico tega zneska, na kar je erar z veseljem dal ostali delež. Ako se je v u jezdu pojavila diferita ali velegradska ospa, okazovala se je zadetim vašem skora zdravniška pomoč, kajti

zemstvo je imelo štiri svoje zdravnike z lepo plačo. Ceste so bile v redu, mostovi in nasipi okolo rek tudi. Mirovi sodniki, ki sodijo civilne pravde do 300 rubljev in druge malenkostne procese, ki ne terjajo sodišča porotnikov, delali so „sud skorij i spravedlivij“. Z jedno besedo u jezd je blaženstvoval, in vsi dobri in pošteni ljudje bili so na strani liberalov; v prvej vrsti svečeniki. Mimogrede moram omeniti, da ruski svečeniki liberalom sovraštva *k veri* celo v sanjah ne pripisujejo, ker pri plitvosti svojega bogoslovskega obrazovanja niso še sprevideli, da avtonomno narodno predstaviteljstvo ni nič drugega, ko novomodni vselenski zbor. Dozdaj je liberalna večina z retrogradno manjšino živela mirno in družno v zemstvu; konservatori so bili protivni le narodnim šolam in zemski medicini, češ, da čim glupeji bo narod, tem lehče bo živel sam in dal živeti drugim; glede zemskih zdravnikov pa so govorili, da so čisto odveč, kajti epidemije ustaviti ne mogo, sicer pa imajo muziki „kobilje zdorovje“. Liberalom pa je bil muzik — črnozemna njiva, katera dá državi stoter plod, ako se obdela, kakor gre; ona, ta sila, sama more dati občestvu nov, svež vid, treba jo je torej poklicati na dan.

(Dalje prih.)

Ignacij.

Slika iz zapadne Prusije. Iz poljščine preložil —kl—.

(Dalje.)

Gospod amtman istinito ni bil najnapačnejši človek in ne brez čustva pravičnosti. Njegovi ljudje imeli so se bolje, nego drugod po okolici. Temu izganjanju iz dežele bil je odločen protivnik in tudi svojih mislij nikakor ni skrival. Tudi na zborih, sklicanih vsled te zadave od nemških kmetov v Brodnici in Vambrežnu, dvignil je svoj glas in odločno oporekal tej naredbi, kakor nečemu, ne vjemajočemu se s právi človeštva, ni s pojmovi olikanosti XIX. stoletja. Kot gospodar po poklicu, ni bil velik prijatelj peresa. Toda te nemile zadeve spravile so ga v pisarije brez konca in kraja z vladami civilnimi, cerkvenimi, vojaškimi, okrajnimi, deželnimi in državnimi, a to ob času, ko se je začela žetev. Torej ni bilo čudo, da je postal nestrpen, ko mu je tako nepridiprav prišla Andrejeva, da je začel biti že ves nevoljen. A ko je pozvedel od žandarja, da ne Andrejeva, marveč Ignacij ima biti tisti zločinec, s katerim ima spisovati protokol, začela sta se mu ženska in otrok smiliti. Šel je torej sam v jedilno shrambo, prinesel vrč mleka in nekoliko suharov ter zakričavši na Andrejevo, ukazal otroka nakrmiti. Andrejeva objela je amtmana za kolena in s solzami hvaležnosti poljubila mu roko.

Ignacij ugledavši hrano se je pomiril in začel prineseno hrano slastno uživati. Zapisnik se je začel. Andrejeva priklanjajoč se do tal, odgovarjala je na vsa

vprašanja. Ko je pa prišlo do tega, da bi imela povedati, kje je bil Kuba Čmonik rojen, je umolknila ter naposled glasno zaplakala, da nobene besede ni bilo moči spraviti iz nje. Gospod amtman, kolikor je znal, je predstavljal ženski, da molčanje tukaj ne koristi nič, ker vlada ima neštevilno pripomočkov pozvedeti resnico; tolažil jo je z nado, da je vlada pruska pravična in usmiljena, da torej v tej okolščini z Ignacijem ne bo ravnala tako strogo po zakonu. Zaman! Na vse njegove tolažbe in opomine imela je Andrejeva samo jeden odgovor — jok. Gospod amtman sam bil je nad pogledom neizmerne ženske bolestiti, kateri so hoteli odvzeti njen jedini zaklad, močno ganjen. Spoznavši, da so vse poskušnje, pozvedeti resnico od nje, brezvspešne, nehal jo je mučiti. Zapisnik končal se je torej z najtemeljitejšim popisom Ignacijeve osebe, na kar je gospod amtman, položivši roko na glavo otroka, rekel z ganljivim glasom:

„Idita z Bogom, in Bog naj vaju potolaži.“

Že je vse po vasi spalo, ko se je Andrejeva, s spavajočim Ignacijem na rokah, vrnila domu. Bila je utrujena duševno in telesno. Položivši Ignacija v zibel, padla je na kolena pred sliko žalostne matere božje, katero je kupila na prvi božji poti po onem pogrebu Elizabete ter gorko zaplakala. Torej je imela izgubiti še to jedino, kar ji je po tolikih izgubah še ostalo na svetu? Imela je mari

oddati svojega Ignacija v tuji neznani svet, med nepoznane ljudi, na gotovo pogubo? S to mislijo se njeno srce in pamet nista mogla spoprijazniti.

„O ti, najsvetejša Gospa, po svojem s sedmimi meči prebodenem srcu, reši me, oh, reši v moji zapuščenosti!“ je stokaje zaklicala. In dvignila je sklenene roké ter pogledala na sliko, pokrito z bleskom vzhajajočega meseca. Mati božja se je v solzah nasmehnila in znovič pokazala z očesom na njenem krilu s krvjo polito in z ranami pokrito telo svojega sina. In znovič je zaslišala nesrečna ženska tajni šepet v svoji duši: „Andrejeva, glej na telo mojega sina in uči se trpeti!“ In znovič je vstala pomirjena in okrepčana, odmolila litanije spremenjenja Gospodovega ter šla k počitku.

Drugega dné, ko je Ignac še spal, je vstala ter sklenila napeti vse moči, da bi rešila Ignaca. Ali kakó je to začeti revni ženski? Glava se ji je vrtela, ko je pomišljala na to. Naposled sr je namenila napotiti se v dvor iskat soveta in pomoči. V tem se je Ignac prebudil. Andrejeva je s poljubci pokrila vnuka, zapalila ogenj, skuhalo kaše in podala jo fantu v postelj. Ignac jo je tečno pojedel.

„K amtmanu danes ne pojdeva, kaj ne, babica?“ rekel je, odkladajoč žlico in skledo.

„Oj ne, drobtinica ljubljena, ne pojdeva,“ odgovorila je Andrejeva in se bolešno zganila, kajti prizori včeranjega dneva stopili so ji živo v spomin.

Oblekla je Ignacija v najboljšo obleko ter se napotila ž njim proti dvoru.

Príti črez vas ni bilo ji tako lahko, babe so tekale druga za drugo iz koč, in Andrejeva morala je na stokrat pripovedovati včeranje dogodke. Sploh je zavladalo prepričanje, da je osoda Ignacija po včeranjem zapisniku zapečatená, vsled česar zrló je vse še z večim sočutjem na revnega otroka. Tudi gospod Neživecki je za vse to že zvedel. Ko so mu torej dali vedeti, da Andrejeva z vnukom hoče govoriti ž njim, sprejel je prišleca z veliko prisrčnostjo. Andrejeva mu je morala pripovedovati vse podrobnosti svojega včerajšnjega obiska pri amtmanu, kar je cela njegova rodbina poslušala kaj pazljivo. Srce se jim je krčilo pri pogledu na krvavo nezgodo revne vdove. Pa bi ji bil tudi gospod Neživecki kaj iz srca rad pomagal v tem njenem nesrečnem položaju. Toda kaj potem? Njegovo potegovanje za njo moglo bi le škodovati stvari, katero je zastopal v očeh pruske vlade. Torej ji je odkritosrčno povedal, kakó so stvari in svetoval ji, naj bi se napotila s prošnjo k gospodu dekanu v Medijanovo, češ, da uživa ta dokaj zaupanja in vpliva pri vladi.

Gospod dekan medijski pil je v tem letu zdravilne vode. Hodil je torej baš po vrtu in molil brevir, ko je Andrejeva z Ignacijem prišla k njemu. Bil je po rodu in

prepričanju Nemec novejšega kroja in v globini svoje duše ni ljubil poljskega imena. V obziru polajšanja takó zvanega poljskega vprašanja, kolikor se je óno tikalo pruske monarhije, bil je privrženec osnove prostega ponemčevanja, nasvetovane po g. kanoniku Frazu na shodu katoličanov v Šleziji. Torej tudi téh progonstvenih naredeb nikakor ni odobral, češ da ljudstvo po nepotrebem dražijo in nasprotujejo dobičku cerkve . . . Toda pripoznal je, da se za to surovo naredbo skrivajo nekaki globoki politični načrti ter močno verjel, da, naj bo že kakor hoče, Bog bo že vse obrnil na dobro. Posnetek iz članka v „Observatore Romano“, priobčen v „Germaniji“, v katerem je ta organ rimske kurije dokazoval, da Prusi s tem progonstvom izvršujejo nalogo civilizacije, ako odmetajo preko mej svoje dežele židove, pijance in malopridneže, kakor tudi govor knezoškofa Koppa na pruskem državnem zboru, v katerem je ta cerkveni dostojanstvenik izrekel prepričanje, da pruska država vrši to progonstvo „im Geiste der Humanität“, ni malo pripomogel, da se je njegova vest gledé tega pomirila popolnoma. Ako že sam papež in njegovi najbliži poverjeniki takó govoré o tej zadevi, kaj bi naj njemu, prostemu župniku še preostajalo, nego verjeti, da je to progonstvo naredba božja, kazen in svarilo . . . za premalo njihovo pokorščino gledé cerkve. V pokori srcá sklanjal je torej čelo pred obsodbami Previdnosti, in ko so ljudje, odhajajoči iskat za bregove rek Missouri in Ohio prostora za grob, kateri jim je država, stopajoča na čelu novodobne olike, odrekla, prišli v ta namen naročat sv. maš, je v resnici goreče molil, da bi se jim namen posrečil, dasi tudi se ni mešal v nobena društva, snujoča se na olajšanje teh nesrečnikov osode.

Ko mu je torej Andrejeva izrazila svojo prošnjo, se je za trenutek zamislil . . .

„Ne, to ne gré, moja Andrejeva,“ rekel je naposled; „moja stvar je za vas moliti, voditi vas po poti čednosti k večjemu zveličanju, a ne mešati se v naredbe tega svetá. Ako pošilja Bog na vas to težko poskušnjo, sprejmite jo s pokornim srcem; kogar ljubi Bog, temu pošilja svoje križe, kakor pravi sv. pismo.“

Toda srcé v Andrejevi se je upiralo. Malo ji je bilo mari za to, kaj pravi sv. pismo. V tem hipu bilo ji je samó do tega, kakó rešiti Ignacija. Slivniški gospod ji je rekel, da gospod dekan more ji pomagati, toraj ga mora naprositi. Šla je torej za njim, tarnajoč in stokajoč, stiskala ga za kolena, poljubovala mu roké in ponavljala svojo prošnjo. Duhovnik si je otiral z robcem pot s čela in trudil se je iznebiti. Andrejeva ga ni izpustila. Na srečo stopila je duhovnikova sestra na vrt.

„Oprosti me té ženske!“ rekel ji je nemški, „ona me do smrti utruí.“

(Dalje prih.)

D o p i s.

Iz Prage. 4. sept. (Izv. dop.) (Češko državno pravo in narodnostno vprašanje. „Slov. Svet.“ Namerjena adresa Mladočehov. Razpust Ak. čtenarskega spolka. Predavanja na češkem vseučilišču. Češko-slovenski spolek v Pragi.) Pri vas na Slovenskem, poznajo samo dve češki stranki, in menijo, da češki narod nima rodoljubov in skupin, ki bi mislili drugače in se ogrevali za druga načela. To pa ni res; češki narod dobiva svojo omiko in mišljenje po najrazličnejših potih, in zato so Mladočehi in Staročehi samo dve veliki skupini vsega naroda, nikakor pa ne ves narod.

V novejšem času raste jako takó imenovana realistiška stranka, in najbolj izobraženi rodoljubi se je oklepajo. Ta stranka ne nosi brez pomena tega imena; kajti ona ne pošteva toliko tega, kar je bilo; ne ziblje se v lepe sanje prošlosti in bodočnosti, temveč ona pošteva pred vsem sedanost, one sile, katere delujejo sedaj. S temi vidno delujočimi silami ona računi; zato ne zabrede lahko, ker meri jedino na to, kar je, in kar je možno doseči sedaj. Ona ocenjuje razne činitele, kakoršni so v sedanosti, ter hoče narod jediniti k dejanskemu delovanju, ne pa k potratam, katere narod samo slabé in mu ne dajo misliti o najpotrebnejšem.

Ta stranka ima svoje glavno glasilo v tedniku „Čas“, ki izhaja tu v Pragi. Ta list odkriva površnost in pred vsem *nedoslednost* literarnih, narodnih in političkih dejateljev češkega naroda. On jednako neusmiljeno biča *nedosledno* postopanje staročeske, kakor mladočeske stranke. Ker je pred vsem mladina sposobna, da išče doslednosti, ko ni zapletena še v mreže nikake stranke, je umevno, da se ista mladina drži tega glasila. Ona je voditeljem realistiške stranke hvaležna, ker jo opozarjajo na prava dela učenosti in rodoljubja, ker ji kažejo, kje so pravi omikanci in dosledni značaji v mišljenju in delovanju.

Zanimalo Vas bode slišati, da so odobravalí tukaj članek v 16. št. „Slovanskega Sveta“, pod naslovom „Način boja Nemcev in Slovanov v Avstriji“, in to tem bolj, ker se Mladočehi in Staročehi v svojem permanentnem prepiru spozabljajo, da ne premišljujejo načel, katere oznanjujejo Nemci o svojem vedenju in delovanju. Zanimal je navedeni članek „Sl. Sveta“ sosebno pristaše realistiške stranke, ko je ona v „Času“ izrazila *istočasno* jednaka ali celó ista načela, kakor Vaš list. „Čas“ od 24. avg. t. l. priobčuje namreč daljši uvodni članek pod naslovom: „*Otázka státopravní, narodnostní a smírovaní s Nemci.*“ (Vprašanje državnopravno, narodnostno in pomirjenje z Nemci.)

V tem članku se utemeljuje trditev, da češko vprašanje je pred vsem *narodnostno* vprašanje; Nemcem da

gre za ponemčenje Čehov, Čehom pa za ohranjenje svoje narodnosti. Nemci da hočejo pred vsem uvesti nemški jezik kot *državni* jezik in s tem pot utrditi za germanizovanje. Čehi pa, da hočejo doseči zgodovinsko državno pravo, in to teženje ne obseza drugega, kakor doseči pomoček samoohranjenja češkega naroda. Potem pa razvija jednaka načela, kakor „Slovanski Svet“, kateri zahteva, da se Čehi kraljestva češkega združijo s Čehi drugih dežel ter se skupno pogajajo z Nemci, ker le takó je možno priti do pravega sporazumljenja. Sosebno je ugajala razpravljana analogija „Slov. Sveta“, katere gre še dalje in utemeljuje zahtevo solidarnosti vseh avstrijskih Slovanov, kedar koli se je pogajati z Nemci kakemu slovanskemu narodu ali njegovemu odlomku. No, tudi v to analogijo poseza „Čas“ vsaj nekoliko, ko pravi, da *Slovencev ne smejo* Čehi prezirati pri pogajanju med Čehi in Nemci. Pa da razvidijo čitatelji „Slov. Sveta“ sami, kakó se vjemajo njegove misli s „Časom“, prevedem nekoliko imenovanega članka.

„Takó nam je narodnostno vprašanje prvo in podstavno, kajti kaj bi nam koristila korona svatovaclavska, ko bi ne imeli narodne bodočnosti zagotovljene? Seveda historiška tradicija, globoka, neizkorenljiva, nese vsako češko srce k tej koroni; mi vidimo v njej simbol češke sile in samostalnosti in nasledek tega tudi poroštvo narodne varnosti za bodočnost, — in bode torej jedva češkega politika, katere bi se odrekel nadi na spolnjenje tega koprnjenja. Ali pravo koronovanje našega najlastnejšega *narodnega* prizadevanja bi mogla bita ta korona samó, ko bi mogli naprej postaviti trdne podstave narodnega svojega bitja, državnega in gospodarskega razvoja. Prazna ceremonija koronovanja bi nam pomagala jako malo. Torej tudi tukaj je narodnostno vprašanje glavna stvar, pred to izgine tudi čarobnost korone svateclavske. Seveda, mi smo si nekdanj predstavljalí pred koronovanjem uresničenje češke države, ali za grofa Taaffeja bi to koronovanje, takó pogostoma v staročeskíh listih obetovano, jedva bilo več nego ceremonija Da bi bilo koronovanje kaj več, treba bi bilo poprej sporazumljenja z Nemci, in sicer ko bi se pogodili o podstavi in poslednjem vzroku našega spora, o narodnostnem vprašanju. *S tem se mora začeti*, ako ima biti o kakem pomirjenju govor, ta se ne sme mešati z drugimi vprašanji, namreč državnopravnimi, katere so samo fenomeni boja *narodnostnega*, orožja in sredstva k zmagi v njem. A tu brez strahu govorimo, vprašanje narodnostno dá se rešiti jedino v celi državi. Ono je več nego vprašanje češko in več nego vprašanje slovansko-nemško, ono je vprašanje *avstrijsko*. Je to vprašanje *o odstranjenju celega narodnostnega vprašanja iz cele Avstrije*, torej ravno tako iz Češkega, kakor iz Galicije in Dalmacije. In kako

je možno rešiti je *praktičski*? Jednoč se mora vendar rešiti! Morda na generalnem zboru korone češke, kjer bi že iz celega tega vprašanja učinili le spor češko-nemški? Tega Nemci ne morejo pripustiti, ker v slučaju ponesrečenja dali bi tako sebi nevaren prejudicij za naše državno pravo.

Pogajalo bi se pri tem samo o odločevanju narodnosti od sebe, ne o poravnanju med njimi — in tu bi radi videli, kakó bi se ta problem izvedel k problemu na Moravi, v Šlezku, na Kranjskem — kjer boj ni še takó daleč dobojevan, da bi tu bili blizu strogo omejeni okrogli kakor v Čeahah. Kaj bi pomenjalo pomirjenje v Čeahah? Nič, nego tem silovitejši boj v Moravi. Reče

se seveda, da bi bil vsaj v Čeahah mir. To pa ni možno! Ni možno tako oddeliti narodnosti, da bi se gibala vsaka v svojih kletkah, da bi tu ne bilo dotikanja nad vsakim administrativnim razdeljenjem. Kjer pa bi bilo stikanje, tam bi bil nov boj. Trpljenje v Moravi bi prineslo do Čeh nov plamen. *Isto takó imate v Slovencih*, katerih vendar ne smemo izdati Nemcem v oblast, kajti tu ne gre samo za nje, ampak tudi za nas. Cesta do Trsta vede čez nje, kakor čez nas. Da bi imeli Nemci celi jug, potem bi obrnili celo veliko kulturno teženje, celo svojo ljubezen k nam preko vsakega poprejšnjega pomirjenja in administrativnega oddeljenja. (Konec pride.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Izlet v Divačo, katerega so se udeležili „Sokol“ Ljubljanski, Tržaški, Goriški, druga narodna društva in obilo naroda od raznih strani, zadovoljil je popolnoma udeležnike. Občudovali so podzemelske čudeže v Škocijanski in Divaški jami, potem bili pri narodni zabavi ter se v napitnicah spodbujali k nadaljnji narodni borbi. Došle goste so domačini povsod navdušeno sprejemali. Izlet bode dobro vplival na širšo množico narodovo, ki je videla na delu vrle „Sokole“ in slišala krasno petje in krepke govore.

Sposobnost slovenskega jezika. Na Novomeškem shodu je državni poslanec prof. Šuklje popravljal poročila o znanem razgovoru med pravosodnim ministrom grofom Schönbornom in knezoškofom Missio. Grof Schönborn da ni rekel, da je vse jedno, naj dobi kmet nemški ali slovenski odlok, temveč se je izrazil takó le: „Če mi bode kak slučaj prišel na znanje, da se v slovenskih pokrajinah na slovenske vloge ne bode uradovalo slovenski, bodite preverjeni, da bodem z vso strogostjo (mit aller Strenge) svoj posel izvršil. „Kar je „Slov. Narod“ prinesel, bilo je resnici zelo podobno, če prav ne avtentično od besede do besede. Grof Schönborn je poslancu o tej stvari že v marcu in pozneje v maju ali juniju pravil. Pa govor je bil le o dijalektih in njihovi razliki.“

No, kakor smo dokazali mi iz notranjih in dejanskih razlogov, slovenski dijalekti nimajo in ne morejo imeti take in tolike razlike, kakoršno imajo narečja drugih večih, posebnost neslovanskih narodov. Vse dedukcije, ki bi imele senčiti razmerje slovenskih, bolje, razrečij nego narečij, so torej popolnoma neosnovane, napravljene na podstavi krivih nazorov o jezikih v obče in nedostatnega opazovanja in znanja slovenskih razrečij ali, denimo tudi, narečij posebe.

Prepovedana svetnika. „Sl. Nar.“ poroča: „C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje je zaukazalo, da se morata svetnika *Ciril in Metod* iz vseh šol odstranili. Komentara ni treba.

Slaba letina bo letos tu in tam; v Avstriji žuga vsled tega huda revščina in glad posebnost v Galiciji. Kakor se sliši, hočejo skrbeti za znatno pomoč, rusko prebivalstvo od te strani pa se ne nadeja velike podpore. Zato se narod žesedaj pripravlja, kakó bi bil varčnisi,

in kakó bi pomočke združeval za vzajemno podporo. Narod premišljuje, da premalo skrbi za bodočnost za boljših časov. — V Črni Gori je že tri leta za drugoma slaba letina, a sedaj se je še mrzli sever pridružil, daljši hudi vročini, ter so s tem uničeni vsi pridelki. Lani je bilo došlo žito iz Rusije v pomoč; letos pa je v Rusiji po mnogih gubernijah veliko slabše s pridelki, takó da ni se nadejati zdatne podpore. Kljub nezgodam prirodnim ni nade, da bi se zljajšala javna bremena, temveč žugajo z večimi bremenami v Nemčiji in drugod za reformo in povečanje vojne sile. Posledica vsega evropskega položaja bo, da se bode prebivalstvo raznih držav izseljevalo še v večem številu, nego doslej. Zlasti prebivalstvo slovanskih narodnostij v Avstriji oddaja takó na tisoče delavnih močij na tuje, ker ni kruha doma zanje. Ravno slovansko prebivalstvo je že po svojem z večine kmečkem poklicu zasejano bolj redko, nego obrtno in trgovsko prebivalstvo zlasti nemško, toliko večja škoda torej da domá potrebne moči morajo izseljevati se. To poglavje je zaradi političkih, narodnih in gospodarskih razmer jako tužno.

b) Ostali slovanski svet.

Bedeković, hrvaški minister, je umrl; na njegovo mesto je imenovan Mirko bar. pl. Josipović. Madjarski listi poslednjega hvalijo, in to je dovolj, da Hrvatim ne more biti po volji. „Obzor“ pravi, da Josipović bo, kakor njegov prednik, pristaš in zagovornik madjarske državne ideje na Hrvaškem. Taki ljudje ne morejo biti varuhi hrvaških interesov, oni morejo pomagati samo zadušiti hrvaške ideje. Madjarska ideja hoče zatirati Hrvaško ne samo v državnopravnih, ampak tudi v gmotnih vprašanjih, in Josipović bo moral takó postopati, tudi ko bi ne hotel.

Dalmatinskih poslancev prijavljeni program razpravljajo sedaj domači in zunanji listi. Da je teoretiški osnovan, mu ne morejo oporekati, kar se dostaje prava, da se združi Dalmacija zopet s Hrvatsko in Slavonijo. Pravi Hrvatje nočejo, kakor razglašeni program, nič vedeti o združenju z Ogersko, v tem ko Madjari menijo, da program dalmatinskih poslancev se ne izvrši nikdar, ako ne bodo težili po združenju z Ogersko. Tako imenovana nacijska, t. j. madjaronska stranka na Hrvaškem pritrjuje Madjarom. Staročehi ne odobrujejo programa, ker se bojé izgubiti v državnem zboru osem glasov dal-

matinskih in hrvaških poslancev. V tem ko zahtevajo Staro-čehi obnovenje zgodovinskega državnega prava, jim ne ugaja isto takó utemeljeno pravo Hrvatov. Dunajski „Vaterland“ pa se še posebe huduje, da zahtevajo dalmatinski deželni poslanci slovansko liturgijo jednako za katoliško, kakor grško nezjedinjeno cerkev, in strogo katoliški Zagrebški „Obzor“ sam mora „Vaterlandu“ očitati, da v tem ne kaže krščanske ljubezni. Vsi pravi hrvaški listi pa obsojujejo Staročeha in nemške konservativce, ki se upirajo takemu programu.

Prusko-nemški zunanji list je pozivljajal dotičnega državnega pravdnika, da naj bi del podpisavše se dalmatinske poslance zaradi takega programa na zatožno klop, na kar ga je staročesko glasilo vendar energično zavrnilo, rekše, da ni še pruskih junckerjev pri nas, ki bi imeli tako moč nad drž. pravdnikom. Iz tega je razvidno, kaj zunanjim Nemcem ugaja, kaj ne na težnjah avstrijskih Slovanov. Nemški liberalci so imeli gledé na objavljeni program najlaže položeno, ponatisnili so izjave od drugod, ker si na skrivnem manejo roke, ko itak sami želé, da bi se poleg Galicije Dalmacija odstranila iz cislitanske skupine kronovin, da bi potem Nemci laže pogoltnili Čeha in Slovence. Nemški nacionalni listi so svoje veselje kar naravnost izrekli nad postopanjem dalmatinskih Hrvatov.

Misliti bi bilo po tem, da dalmatinski Hrvatje so neprevidni; no oni se niso izrekli, da hočejo kar nakrat doseči izvršbo svojega programa. Ko bi bilo to, bi bilo napáčno in avstrijskim Slovanom, oziroma Čehom in Slovincem in v nadaljnji posledici tudi gališkim Rusom škodljivo in pogubno. Dalmatinskih poslancev program se da brez škode za Slovence in Hrvatoma na korist izvršiti še le tedaj, ko zadobe v Avstriji vsi narodi izvršbo narodne avtonomije; potem bi Nemci tudi v pomajšanem državnem zboru ne mogli tujčiti Čehov in Slovencev. Najbolje bi bilo za dalmatinskih poslancev program, ko bi se izvršila ne le narodna avtonomija v Cislajtani, ampak porušil tudi duvalizem. Sicer bi z izvršeno narodno avtonomijo najbrže Slovenci, istrski Srbohrvatje in dalmatinski Srbi združili se v jedno skupino in po porušenem duvalizmu bi se tej skupini pridružili še Srbohrvatje sedanje Hrvaške in Slavonije. Na take momente bodo gotovo dalmatinski poslanci čakali in delali nato, da se čim preje približajo taki momenti. Tako se potem ni nič bati ne Slovincem, ne Čehom, da bi jim škodoval program dalmatinskih poslancev. Povsem tem smo mi veseli te krepke izjave dalmatinskih Hrvatov, želeč jim, da bi solidarno postopali s Srbi, v tem ko mnemo srd in gnjev slovanskih zunanjih in notranjih nasprotnikov. Naši Mahničji pa naj se zopet poučujejo iz neslovanskih uporov proti temu programu, iz kakih virov zajemljejo, ko navajajo „Vaterland“ in v obče neslovansko pisane liste kot vire ali avtoriteto proti pravi slovanskim težnjam.

Slovanska liturgija in Hrvatje. Na izjavo dalmatinskih zastopnikov, da teže po slovanskem bogoslužnju odgovarja organ hrvatske vlade „Narodne Novine“, da se mu v sedanji čas ne zdi primerna potrebna ta zahteva. Tudi da bi se morala obrniti ta zahteva na cerkvene instance, katere da so tu odločilne. „Katoliški Obzor“ odgovarja na to: „Zahtevo, da se uvede slovanska liturgija od strani dalmatinske narodne stranke je razlagati s tem, da je ista stranka preverjena, da odločilni upor proti slovanski liturgiji prihaja ravno od posvetnih državnih činiteljev, in da se cerkvene instance

sosebnost samo zaradi tega upirajo tej zahtevi, da ustrežajo omenjenim, državnim jako visokim činiteljem. Naši čitatelji poznajo že te činitelje, in goriški metropolit je še letos ob posebni priliki povedal, kje so vzroki uporu iskati, v tem ko bi se menda sam ne upiral jednaki zahtevi, kakoršno je vložila v svoj program dalmatinska narodna stranka. Sicer je glavni faktor v oni državi, kjer ima večino protestantizem in čudno je, da protestantska moč premaguje v katoliških zadevah jedino zaradi tega, ker se Slovani bore za izvršbo svoje opravilne težnje.

Pianist slovanski, petletni Koczalski prireja že koncerte s točkami iz Mendelssohna, Rubinsteina, Chopina i. dr. Vzbujal je že občudovanje na koncertih v Petrogradu, Moskvi, Varšavi, Pragi, Parizu itd. Želeti je, da bi se občudovanemu umetniku množila duševna moč v poznejših letih. Žal, da skušnja uči, da duševna moč navadno peša pri ljudeh, ki prežgodaj napenjajo svoje duševne sile.

„Hrvatski učiteljski dom“ se je svečano otvoril v Zagrebu v prisotnosti kakih 400 učiteljev, med katerimi sta bila tudi dva zastopnika s Kranjskega. Ta dom so odločevali tudi srbski učitelji. Zato pravi „Crnobran“ (Srbobran): „Koliko svečaneja bi bila slava in koliko več ona doprinesla slogi Srbov in Hrvatov, kedar bi se ta dom zval: „Dom učitelja Srba i Hrvata“!

Velika Kijevo-pečerskaja cerkev bila je sezidana za Vsevoloda Jaroslaviča 26. avgusta 1089 in 26. avg. 1889 je Kijevska Lavra (samostan) praznovala 800letnico cerkve, posvečene Bogomateri. Cerkev je bila večkrat od sovražnih čet in Tatarov podrt in sežgana; vendar je zopet in zopet znova vstala se po 800 let javlja kot prva cerkev v Rusiji po veličju in svetinjah.

Svetosavsko društvo, osnovano l. 1886. v „Belgradu“ je postavilo tu 22. avg. temeljni kamen k zidanju svetosavskega doma. Bil je prisoten kralj Aleksander z ministri, metropolit Mihael. Slavnostni govor je imel društveni predsednik Nikolajević, ki je omenil, da društvo je v 3 letih izdalo 70.000 odtisov knjig in 10.000 dinarjev v pomoč učiteljem, svečenikom in šolam v ogroženih krajih in posameznem. V Belgradu vzdržuje društvo lastno šolo in penzionat, kjer se okoli 50 dečkov in deklic pripravlja zlasti za učiteljski poklic. Imetje društveno znaša sedaj 130.000 dinarjev, in šteje društvo 6000 členov. Društvu se je zdelo potrebno obračati svojo pomoč proti bolgarski propagandi v Stari Srbiji in „Macedoniji“. Nekoliko je storilo tudi v probudo narodne zavesti v Bosni in Hercegovini. Morda bo moralo društvo podpirati srbsko narodnost bolj proti madjarskemu in širčemu se nemškemu življu in vplivu, nego proti slovanskemu. Slovenci niso takó srečni, in med njimi bi ne bilo oživeló še društvo sv. Cirila in Metoda, ko bi se delala med njimi srbska ali hrvaška propaganda. V tem pogledu niso Slovenci taki separatisti, in če je tudi sedaj bolgarska politika protislovanska, pa masa narodova ni, in v obče narod tudi ne bo; zato menimo, da se separatizem med Bolgari in Srbi podpira bolj od tuje, nego slovanske strani.

Nauk avstro-ogrskim vladam in narodom. Mitropolit srbski Mihajlo je neki rekel sedanjemu avstrijskemu poslancu Thömmel-ju: „Pri Vas imate toliko Slovanov; mnogi bratje Srbi so podaniki Avstro-Ogerske. Brigajte se zanje; skrbite za njih ravnopravnost z drugimi narodi avstrijske carevine; tedaj pridobite glasno tudi naše simpatije in naše prijateljstvo.“

Vpliv avstrijskega časopisa. „Neue Fr. Presse“, glavno glasilo nemških liberalcev in kapitalistov, je praznovala 1. septembra t. l. 25letnico življenja. List, kakor se ume samo po sebi, hvali svojo liberalnost in doslednost. O tem se ne bomo pričekali, ker Slovani avstrijski poznajo najbolje značaj tega glasila. List je zagovarjal okrutnost Turčije proti balkanskim Slovanom, zagovarjal njih samostalnost v zmislu njih oslavljenja, je zagovarjal jednoto cesarstva pred duvalizmom, zagovarjal sedaj poslednjo obliko, prezira ustavo nasproti Slovanom, ščuva leto za letom v vsaki številki proti njih kulturnim, ustavno zakonitim težnjam; zagovarja doma monarhijo, se vnema za sedanjo republiko francosko in ščuva proti monarhistom francoskim; zagovarja doma „liberalstvo“, ščuva proti liberalcem na Angleškem: z jedno besedo suče se po znanem vetru v največjih protislovjih. In ta list govori vendar resnico o sebi, ko pravi: „Zunanji svet se je privadil, zajemati svoje informacije o Avstriji iz našega lista... Naš list ni razširjen samo v deželah našega sveta, ampak tudi na Kitajskem, Japonskem, v američanskih svobodnih državah, v Indiji, Avstraliji na otokih južnega morja... Ta list se baha, da je zmagal proti češkemu državnemu pravu, da je obveljala februararska Schmerlingova ustava, da je omogočil ministerstvo Auerspergovo... List je delal po odstranjenju Beusta v znani zunanji politiki v zmislu „ustavoverne“ stranke. List pripoveduje, koliko davkov je že plačal, noče pa objaviti, koliko je dobil za svoje politikovanje, in koliko dobiva tudi sedaj... Da, na nesrečo avstrijskih narodov in cesarstva našega je dobil ta list od začetka veliko podporo od ustavoverne vlade, niso ga preganjali, kakor so preganjali slovanske in sosebojno češke liste in njih urednike. V tem pogledu prav pravi staročeško glasilo: „Duo si faciunt idem, non est idem.“ Češki list povdarja tudi, da nemški liberalci znajo ocenjevati moč in vpliv novinarstva, kar pa da se ne more reči o vsaki stranki v Avstriji. K takim strankam spadajo vse stranke avstrijskih Slovanov, in dokler se ti ne zedinijo med seboj, tudi ne vstvarijo skupnega osrednjega organa, in dokler ne bodo imeli takega pomočka, godilo se jim bo, kakor doslej: krivo jih bodo sodili doma v najmerodavnih krogih, kakor v zunanjih državah in svetovih.

Jak. Ignjatović je umrl 5. avgusta v Novem Sadu. Bil je od najboljših srbskih književnikov. Oživil je srbsko pripovedno književnost. Bil je nekdanji tajnik „Matice Srbske“, uredil je „Narodni Glasnik“ in „Nedjelni list“.

Srbskih dijakov je šlo za bodoče šolsko leto 328 učiti se na Rusko na razne učne zavode.

Poroka vojvode Leuchtenberga in kneginjice črnogorske Stane je bila 29. avg. t. l. Knez Nikola in naslednik Danilo, ki sta bila prisotna, sta se že vrnila preko Dunaja v domovino.

Črna Gora ni uživala, odkar biva na nji hrabri rod Črnogorcev, toliko radosti, in ni videla nikdar toliko pršičnega navduševljenja, kakor letos. Dva člana iz carske hiše ruske sta se zaročila z dvema hčerama črnogorskega kneza; jeden član, veliki knez, je že praznoval poroko. Govori se tudi, da prestolonaslednik črnogorski dobi veliko kneginjo za svojo soprogo. Car Aleksander odlikuje obitelj črnogorskega kneza na razne načine, takó da

Evropa strmi nad temi odlikovanji. Zato pa se bavijo evropski listi mnogo s Črnogoro. Slovanski nasprotniki, seveda, skušajo sumničiti in črniti Črnogorce in njih modrega kneza. Vsi Slovani pa se veselijo, da ima Črna Gora takega zaščitnika, kakor je ruski car, in tako podpornico, kakoršna je Rusija.

Med Poljaki poznanskimi pojavlja se proti plemstvu že jednako gibanje, kakor v Galiciji. V Poznanju začne izhajati nov časopis „Gazeta Narodowa“, ki bo delovala v takem smislu.

KNJIŽEVNOST.

O hrvatskom ili srpskom pravopisu na temelju glasbene evfonije, napisao Fr. Š. Kuhač. Naklada kr. sveučilišne knjižare Franje Župana. Zagreb 1889. C. 30 kr.

Systematika piesni ludu polskiego, spisal p. Jan Karłowicz z 2. četrti l. 1889. v časopisu „Wisła“.

Makedonien und Alt-Serbien, spisal S. Gopczewicz. Priložena je mapa etnografska Stare Srbije in Makedonije.

Crte o razvoju crkvene glasbe. Razpravio Vjenceslav Novak. V Izveštaju kr. učit. škole i vježbanice u Zagrebu 1889.

Letopis Matice Srpske 158. knjiga (2. snopič za 1889). Vsečina: Manastir Lepavina od Vl. Krasića. Biografija Jov. Vitkovića... Srednje škole v Srbiji. Govori u svečanim sjednicama književnog odjela „Matice Srpske“. I. d. Cena 70 kr.

Bibliografija litewska od 1547 do 1701 r. Stankiewicz Maurycy. Krakow, nakl. autora, 1889, str. XVI in 74. C. 1 gld.

Opomnja uredništva. Preč. g. V. M. v P. na Štirnem. Poročate nam, kakó so začeli nekateri nemški listi že porabljeni razne neosnovane izjave dr. Mahniča proti slovenskemu narodu. To ni čudo; saj, kakor smo trdili že večkrat, niti najhujši sovražniki niso doslej rabili takih in tolikih sumničenj, obrekovanj in lažij proti Slovincem, kakor dr. Mahnič. To pa nič ne boli latinizatorjev, kateri so nekaj tudi slovenskega rodu. Take vrste latinizatorje ne speče niti to, da podajajo najhujše orožje sovražnikom katoliške cerkve. Le čitajte današnji odstavek „O kritiki dr. Mahniča“, pa razvidite, ali morejo nasprotniki katoliške cerkve dobiti boljše pomoči za ruvanje proti katoličanstvu, nego jim jo daja ravno g. Mahnič, doktor in profesor bogoslovja. Dokazano je že doslej v „Slovanskem Svetu“, da uči on takó, kakor pravi krivoverec, in vendar je bilo čitati te dni, da mu je č. duhovščina dekanije Kanalske in tudi Komenske na Goriškem izrekla popolno zaupanje. V tem je že več, nego obseza prislovica: „Qui tacet, consentire videtur“: koliko je pa tihih somišljenikov, ki vsi dokazujejo, da nič ne mislijo...

Popravki k 16. št. „Slovanskega Sveta“ str. 258 na desni od zg. 23. v. čitaj: marajo nam. morajo; 259. na l. od sp.: 10. v. njena nam. njega; 360 na desni zg.: 1864 nam. 1869; 261 na l. zg. 12. v. k nekaterim nam. z nekaterim; ondi 19. v. zg.: kar je boljše, je tu sovražnik dobrega; ondi 25. v. sp.: nenemškim nam. nemškim; ondi 22. v. sp.: za jedno samo od teh Čehov vzdrževano šolo: 271 na desni 8. v. zg.: silni nam. bilni.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.

Tisk „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Urednik: Janko Pajk.